

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
31/2017
5. august 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PLNOHDNOTNÝ ŽIVOT
PRE KAŽDÉHO OBČANA
Strana 4.

OD NOVÉHO ROKA 2018
PENZIE OPĀT PORASTÚ
Strana 5.

LEN S PLNOU ŠPAJZOU
MŌŽEME POKOJNE SPAŤ
Strana 6.

OČOVČAN MATEJ BEL –
VELKÁ OZDOBA UHORSKA
Strana 10.

VATRY ZVRCHOVANOSTI
PEROM DOPISOVATEĽOV
Strana 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Vo chvíli, keď si sadám písať tieto riadky, detský hlas ľapoc v rádiu, že „Slovensko zažíva historický pokles nezamestnanosti, lenže ako tvrdí mimovládny inštitút zamestnanosti, čísla vyzerajú dobre iba na papieri...“. Neverím ušiam. Verejnoprávny rozhlas! Nechce sa mi pátrať, čo je to za „redaktorečku“ (ako ten húfík čerstvých absolventiek mediálnej komunikácie pomenúva Oľga Záblická) a čo negujúcimi komentármi sleduje ten tretosektorový novotvar (možno nádor), keď jednu vsuvku v poludňajšom rozhlasovom spravodajstve znehodnotia a znevážia všetko, čo vláda dokázala, aby štatistiky zamestnanosti v tomto štáte mohli prvý raz od roku 1993 poskytnúť toľko pozitívneho. Nevieam, ako inakšie tie úporne skresávané desiatinky percent smerom dolu k historickému minimu súhrnejšie a obsažnejšie pomenovať. Nádej. Práca. Ved' koľko Slovákov ju hľadá v cudzine...

Zaujímavé, že takáto mediálna optika (hysteria, zaujatost) a takéto štatistické výskumnícke závery a vystupy tretosektorových neziskovníkov a inštitútov sa koncentrujú iba na istý vládny kabinet...

A nasleduje ďalšia jóbovka s rovnakou povznesenou intonáciou: „Európsky generálny advokát zamietol žalobu Slovenska na migrantské kvóty...“ Ako svihtnutie bičom. Od rána do večera prvá spravodajská informácia z rozhlasu, televízie... Akoby mi to poníženie malo spôsobiť radosť. Akoby advokát mohol konať inakšie a nestáť na strane žalovaného – nie pravdy – menšej viny, nižšieho trestu. V tomto prípade bohviediech záujmov. Mojich nie! Azda tých, ktorým ten a najmä budúci „ortiel“ spôsobuje radosť...

„Ochránari žiadajú vyňať Poloniny zo zoznamu prírodného dedičstva UNESCO...“ Vraj sa tam rúbe veľa dreva. A čo majú ľudia obhrýzať stromy? Prečo neprotestovali, keď v lesoch pod Vihorlatom cvičili americkí vojaci. Tí „panenské“ porasty Vlčích hôr pásni obmenej techniky chránili?

Fakt mám problém stráviť to! Pani Mária Ondrišáková sa znepokojene vyjadřila v matičnom týždenníku minulý týždeň. Vraj čo sa to deje? Toľko surovosti, čo zaznieva na Slovensko v ostatnom čase, nezažila za sedemdesiat rokov!

„Blíži sa doba ľadová, doba sťahovania zvierat do ľudí.“ Ako to jasnozrivo predvídala básnik Válek.

Už je tu...

Emil SEMANCO

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

Odveká maďarská rozpínavosť a krivenie dejín nepozná hraníc Pomník vraj maďarskej regulácie Dunaja

Maroš SMOLEC – Foto: www.omestach.com

Maďarská rozpínavosť je pre nášho južného suseda príznačná odnepamäti. Napriek tomu, že nikdy v dejinách maďarský národ nebol najpočetnejším v Uhorsku, v modernej histórii sa jeho verejní činitelia, médiá či kultúrni činovníci už desaťročia usilujú presvedčiť svet, že Uhorsko bolo vlastne Maďarsko. A musíme uznať, darí sa im to. Napokon aj niektoré slovanské národy vo svojom jazyku nerozlišujú pojmy maďarský a uhorský, čo Maďarom tvrdí muziku.

Dôkazom maďarskej rozpínavosti a úsilia kriviť históriu bol aj zákon z 21. apríla 1896, ktorý prijal uhorský snem o oslave tzv. milénia „zaujatia vlasti Maďarmi“. Išlo o oslavy tisícročia, odkedy vraj Maďari začali vládnuť celej Karpatskej kotline vrátane Slovenska. Ako keby sa história dunajského regiónu (rozumej dnešné územie Slovenska, Maďarska, časti Srbska a Rumunska) začala písať len od príchodu kočovných maďarských kmeňov. Je známe, že už pred ich príchodom tu silný štátny celok budovali práve naši priami predkovia, ktorých matiční historici pomenovali starí Slováci.

MAĎARSKÉ POMNÍKY

Na podporu maďarského nacionalizmu a národnej hrdosti uhorský snem v roku 1896 rozhodol, že aj na Devíne – mimochodom vždy spojenom s dejinami starých Slovákov – osadia vysoký obelisk na pripomenutie maďarského historického „počinu“ – zaujatia vlasti. Obelisk na devínskom brehu aj osadili. V tom istom roku vystavali i nenápadný pomník regulácie Dunaja v blízkosti sútoku riek Moravy a Dunaja. Obelisk neskôr slovenskí legiónári – veteráni prvej svetovej vojny – 12. januára 1921 zničili ako výraz porážky Rakúsko-Uhorska, inak aj „žalára národov“.

Druhý pomník – vraj maďarskej regulácie Dunaja, však stojí dodnes, a dokonca patrí do zoznamu bratislavských mestských pamätihodností. Jeho nápisová

Pomník akože maďarskej regulácie Dunaja v Devíne decentne ukrýva záhradná zeleň.

tabuľa je zo salzburského mramoru a nesie nápis v maďarčine, ktorý znie: „Cez bránu túto nepriateľ často napádal Maďarov, hoc trvale zvíťazil nad nimi ani raz nedokázal. Pred kultúrou Západu sa však táto cesta tisíc rokov neuzavrela. A aby sa ešte bezpečnejšou stala, národ maďarský zreguloval Dunaj. Nech ho Prozreteľnosť stále požehnáva.“ Z textu je evidentné, že nejde o nijaký vodohospodársky zásah, ktorý by mal regulovať nebezpečné dunajské vody...

Oslavu „zaujatia vlasti Maďarmi“ si všimol už v roku 2008 slovenský vlastenec – krajan Dušan Klimo. Odvtedy sa snaží, aby slovenské orgány pomník odstránili, keďže nevhodne pripomína maďarizáciu Slovákov a potlačanie národných práv nášho národa.

„Na starostku mestskej časti Bratislava-Devina sme sa obrátili s podnetom, aby využila jej zverenú moc a začala v záležitosti tzv. „pomníka maďarskej regulácie Dunaja“ čo najskôr konať. Cieľom našej iniciatívy je, aby „Hungarian monument“ bol odstránený zo Slovenského nábrežia v katastri Devína a skončil tam, kam už dávno patril – v areáli zabudnutia. Prvým krokom by mohlo byť napríklad premiestnenie objektu do inej, menej exponovanej lokality alebo by sa objekt mohol vhodným spôsobom, povedzme nepriehľadnou clonou, zneviditeľniť. Ešte v roku 2008 sme sa obrátili s rovnakým podnetom na Ministerstvo kultúry SR. Po viacerých urgenciách nám z ministerstva odkázali, že záležitosť posunuli na Magistrát mesta Bratislava, kde vec odišla dostratená. Teraz, keď pro-

stredníctvom internetu celý svet registruje, že na území Slovenskej republiky stojí „Hungarian monument“, oslavujúci zbraťtie územia našich predkov cudzou mocou, rozhodli sme sa opäť upozorniť na tento neprijateľný stav.“ uviedol pre Slovenské národné noviny D. Klimo. Možno konštatovať, že aký-taký úspech dosiahol...

VYSVETLUJÚCA TABUĽA

Redakcia SNN získala aj rozhodnutie Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave z júna tohto roka, ktorý sa Klimovým podnetom zaoberal. Podnet im poslala Bratislava – mestská časť Devina na vyriešenie. Komisia pamiatkarov síce odmietla odstránenie pomníka, rozhodla však o osadení vysvetľujúcej tabule: „Komisia nevidí dôvod na odstránenie ani prekrytie pomníka, nakoľko sa jedná o doklad historickej udalosti – regulácie Dunaja. Text na pomníku je dokladom dobového myslenia vtedajších historických, dávno neaktuálnych kontextov. Pomník je možné doplniť o tabuľku s vysvetľujúcim textom,“ citujeme z ich rozhodnutia.

Otázkou však zostáva, či by taktom „zmierlivo“ konali aj terajšie maďarské štátne orgány a tamojší pamiatkari, ak by niekto na ich území prezentoval iné historické odkazy a reálie, aké momentálne forsiroju ich štátna propaganda...

(Informácie o pomníku, z ktorých čerpal aj autor tohto článku, nájdete na: <http://www.bratislavskerozky.sk/sk/Cerstve-rozky/Historia/kto-vyhodil-do-vzduchu-mileniovy-pamatnik-na-devine-.html>.)

3 OTÁZKY PRE:

Lukáša PERNÉHO, kulturologa, doktoranda na Prešovskej univerzite

Verejnoprávne médium bez hanby posluguje sociopatom

• Aké pohnútky vás viedli na iniciovanie petície Proti dekadencii a barbarstvu v RTVS?

Nebol to len môj nápad. Odpor proti dekadencii a neuveriteľnému barbarstvu liberálnych kruhov, ktoré hlásajú „pravdu, lásku a toleranciu“, prejavujú dennodenne tisíce ľudí. Ak sa proti tomu nepostavíme, bude zle. Zhromaždili sme fakty (aj na www.peticie.com/vyzva_proti...), aby sme ukázali, v akej zvrátenej a pokryteckej spoločnosti žijeme. Veď tí, ktorých „veľké médiá“ prezentujú ako symbol cnosti, sa prejavujú neraz ako sociopati – ako chorí, nenávisťou až posadnutí ľudia. V RTVS dali napríklad priestor na propagáciu FB stránky Zomri! Aby bolo jasné, o čo ide, uvediem iba jednu konkrétnu ukážku z príspevkov tejto zvrátenej stránky: „Keby

nás aj ostatné národy mali radi, akože nemajú, lebo sme ko*oti, tak my by sme si to tu aj tak doj*bali sami, lebo sme ko*oti.“ Potrebuje to komentár?

• Aké sú reakcie na vašu iniciatívu?

Cením si všetkých statočných, ktorí mali odvahu výzvu podpísať, aj tých, čo ju podpíšu. Spomínaná stránka naozaj dokáže urobiť ľuďom za názor peklo zo života. Ak to nezatrhneme, budú nás beztriestne šikanovať, zverejňovať súkromné fotky, prisudzovať citáty, ktoré sme nikdy nepovedali, len preto, aby nás dehonestovali.

• Čo od petície očakávate?

V prvom rade impulz na spoločenskú diskusiu. Veríme, že sa

nám pridajú ďalšie osobnosti verejného života. Ako je možné, že tzv. slovenským elitám je úplne jedno, že existuje stránka s päťdesiatistícovým dosahom, ktorá šíri ten najodpornejší obsah, hnus, vulgárne nechutné nadávky, ba aj vyrába tričká s priáním smrti. Jej zásobovatelia bežne fotia ľudí na verejnosti a zverejňujú manipulácie s fotkami na tejto stránke, beztriestne publikujú súkromné konverzácie či kompromitujúce fotomontáže. Kde sú všetci moralizátori z pravícových médií ako .týždeň, SME, Denník N, ktorí dennodenne hovoria o slušnosti, morálke. Odvolávajú sa na to, že stránka údajne bojuje s extrémizmom, no pritom sami extrémizmus podnecujú.

Zhovárал sa Roman MICHELKO
Foto: autor

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 32 – 33/2017
SI PREČÍTAŤE

■ Prečo zhorel andrášiovský kaštieľ v Parchovanoch, sa už zrejme nikdy nedozvieme
■ Trnavský samosprávny kraj si konferenciou pripomenul Rok Jozefa M. Hurbana
■ Oficiálna pocta Miroslavovi VÁLKOVÍ pri príležitosti jeho nedožitych deväťdesiatin

Slovenských kresťanskodemokratických politikov vznik štátu dodnes traumatizuje Deklarácia o zvrchovanosti vraj bola patetický akt

Anna HROMJÁKOVÁ – Ilustračné foto: archiv SNN

Ján Čarnogurský od vstupu do politiky neprestajne prekvapuje verejnosť. Stal sa priam synonymom odporu proti oficiálnej štátnej politike. Počas pôsobenia v Dzurindovej vláde sa neúčastnil na hlasovaní za otvorenie vzdušného priestoru pre bombardéry NATO, aby sa mohla začať „humanitárna operácia“ v Juhoslávii. V súčasnosti je organizátorom protestov proti základniám NATO na našom území a priateľ Vladimíra Putina.

Ján Čarnogurský vyrastal v rodine vysokého politického činiteľa, dalo by sa povedať, že má politiku v génoch. Napriek tomu bolo jeho účinkovanie na politickej scéne rozpačité. Pred dvadsiatimi piatimi rokmi vzbudila jeho nechť ísť do zápasu o samostatnosť Slovenska veľkú nedôveru obyvateľstva a preferencie KDH, na čele ktorého stál od jeho vzniku, sa prepádli z takmer dvadsiatich percent v roku 1990 ani nie na deväť percent v roku 1992. Napriek tomu tvrdo bojoval proti vláde budujúcej slovenskú štátnosť.

■ PLEBEJSKÉ KRÉDO

Až donedávna tvrdil, že KDH nehlasovalo za Deklaráciu o zvrcho-

vanosti SR preto, lebo vedelo, kam Vladimír Mečiar zavlečie Slovensko. Pri tohtoročnom jubileu nastal posun a dokonca hovoril, že štát uspel preto, že „sme ho my zachránili“. Vraj tým, že v roku 1998 vyhrali voľby. V posunoch od pravdy je Čarnogurský majster. Voľby v roku 1998 totiž vyhralo HZDS, ale nezískalo koalíčný potenciál na zostavenie vlády. A tak vznikla vláda pravoľavého zoskupenia, ktorej členom bolo aj KDH...

Krédom prvej Dzurindovej vlády sa stala mantra ministra financií Ivana Mikloša, že štát je zlý vlastník. Pod týmto sloganom sa realizoval výpredaj národného majetku zahraničným privatizérom, dokonca aj

cudzím štátom. To však neznamenalo len posilňovanie princípov voľného trhu, ale najmä oslabovanie sociálneho štátu. Vždy sa tak deje na úkor sociálnych práv občanov, ako pripomína autor knihy Politika bez moci Marián Klenko. Liberálne reformy Dzurindových vlád síce vydláždili Slovensku cestu do NATO a EÚ, ale s akými následkami? Boli to vlády za účasti KDH, ktoré uvrhli Slovensko do procesov globalizácie, ktoré stále nenásytne odsávajú finančné zdroje tejto krajiny. V ostatnom čase sme sa mohli o tom presvedčiť na bankách, avizujúcich zvýšenie poplatkov napriek tomu, že ich zisky rastú. To bola tá záchrana Slovenska, o ktorej hovorí Čarnogurský?

Je až nedôstojné pre politika s disidentskou charizmou, že sa pri hodnotení vlastných zlyhaní pri vzniku štátu chytá chabých až komických argumentov. Podľa neho bola deklarácia len patetickým aktom, bez toho, aby sa v živote ľudí niečo zmenilo. Napríklad na jej základe nedošlo k získaniu slovenských cestovných pasov! KDH nepodporilo deklaráciu, lebo vraj vedelo, že Česi by projekt potopili, že EÚ by robila Slovákom problémy... Ako povedal vtedajší predseda SNS Jozef Prokeš, Čarnogurský je advokát a chce obhájiť aj neobhájitelné.

■ BEZ SEBAREFLEXIE

Nepriateľské správanie sa proti Slovensku dodnes neprimálo predstaviteľov KDH k sebareflexii. Napokon, vytrvalými návrhmi na zrušenie tzv. Mečiarových amnestií sa pokúšali o to, čo sa im nepodarilo v roku 1992. Ján Figel pri výročí deklarácie

Atmosféra historického 17. júla 1992 na staroslávnom Devine.

zdôraznil, že jeho hnutie sa v roku 1992 usilovalo postaviť alternatívu proti vládnutiu Vladimíra Mečiara. Akáže mohla byť alternatíva k štátnej samostatnosti? „Politik myslí na nasledujúce voľby, štátnik na budúce generácie,“ povedal Figel, a ani netušil, akú poklonu zložil Mečiarovi.

Úrad pre verejné obstarávanie povedie Ľubomír JAHNÁTEK Odborníci boli s výberom spokojní

Štefan ZLATOŠ – Ilustračné foto: internet

Bývalý dvojnásobný minister a doteraz poslanec Národnej rady SR za Smer-SD Ľubomír Jahnátek bol podľa predsedu vlády Roberta Fica najlepší kandidát na predsedu Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO). Výhercu výberového konania v pondelok 24. júla do funkcie potvrdila vláda.

Zákon o regulácii v sieťových odvetviach, ktorý po novom dáva kompetenciu vymenovať predstaviteľa ÚRSO vláde, bol v parlamente po prelovení veta prezidenta SR Andreja Kisku schválený 13. júna. Predseda vlády koncom júna potvrdil, že „budúci týždeň bude Jahnátek vládou do tejto funkcie vymenovaný, keďže vo výberovom konaní nemal konkurenciu“. Výberová komisia Ministerstva hospodárstva SR označila Ľubomíra Jahnátka, ktorého nominovala Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení (AZZZ), za najlepšieho spomedzi štyroch prihlásených kandidátov na post šéfa ÚRSO. Opozícia tento výber kritizuje, nominácia dlhoročného politika podľa

jej predstaviteľov ohrozuje nezávislosť regulačného úradu. Rokovanie vlády s týmto bodom programu sa však aj pre chýbajúci materiál o zvyšovaní miezd učiteľom odložilo až na 24. júl.

■ POTVRDENÉ PREDPOKLADY

Robert Fico je zjavne s výberom spokojný: „Nad všetkými vyčnieval o štyri konské dĺžky. Je to človek, ktorý sa vyzná, a preto ho s veľkou radosťou podporujem,“ vyhlásil predseda vlády. Ľubomír Jahnátek chce nezávislosť ÚRSO garantovať v intenciách zákona. „Tváriť sa po jedenástich rokoch na najvyšších postoch v štáte, že nemám so stranou Smer-SD nič spoločné, by bolo neslušné voči tejto strane a bolo

by to neférové voči občanom. Som za Smer-SD v hospodárskom výbore parlamentu, som tam ako nominant. Nie som členom Smeru, ale od roku 2006 som bol vždy nominantom strany Smer-SD. Teraz nejdem na túto funkciu na základe nominácie predsedníctva Smeru alebo vlády, ale na základe nominácie AZZZ,“ povedal na margo výberu Ľ. Jahnátek.

■ KVANTUM PRÁCE

Združenie dodávateľov energií pripomenulo, že v nadchádzajúcich mesiacoch sa budú meniť viaceré legislatívne predpisy v energetike, preto úrad čaká kvantum práce. Predseda Klubu 500 Vladimír Soták potvrdil, že Ľubomír

Jahnátek bol na tento post najlepšie pripravený. Generálny sekretár AZZZ SR, ktorá ho na tento post nominovala, Oto Nevický si myslí, že „sme urobili dobre, lebo rozdiel pána Jahnátka oproti zvyšným trom kandidátom bol kategorický“. Združenie miest a obcí Slovenska ocenilo u vybraného kandidáta najmä praktické skúsenosti. Vzhľadom na súčasnú trojkoalíciu možno tiež očakávať, že svoje pri výbere okrem odbornosti zohrala aj politická blízkosť, teda prijateľnosť kandidáta pre ostatné dve vládne strany.

Podľa opozície mal byť nový šéf ÚRSO nezávislým kandidátom. Podľa niektorých jej predstaviteľov Ľubomír Jahnátek nespĺňa niektoré zákonné predpoklady na výkon tejto funkcie. Vzdelanie je jedinou podmienkou, ktorú spĺňa, je však vyštudovaným makromolekulárnym chemikom. Vzhľadom na náročnosť úloh a riešenie viacerých aktuálnych problémov, z ktorých mnohé sú predmetom súdnych konaní, bude dôležité aj to, koho si nový šéf ÚRSO vyberie do kruhu najbližších spolupracovníkov, teda za svojich dvoch podpredsedov.

VŠIMLI SME SI

Ani nepriaznivé počasie nezabránilo zorganizovaniu IX. matičnej motožúrky. Trojdňové stretnutie priaznivcov jednej stopy a matičiarov sa uskutočnilo v peknom prostredí lesoparku a areálu Park Pubu v Strážskom.

Deviata motožúrka v Strážskom

Motocyklisti v areáli Park Pubu Strážske.

Aj keď predpovede meteorológov nevábili na výlety, našich motorkárov aj zahraničných hostí zo susedných Čiech, z Poľska či z Ukrajiny neodradili od príchodu. Účastníkov na mieste zrazu v Strážskom privítal Miroslav Gešper, predseda MO MS Hencovce a organizátor podujatia. V spolupráci s Maticou pripravili pre nich rozmanitý a bohatý program. Opäť nechýbali zaujímavé súťaže, tombola, pohostenie, vystúpenia kapiel. Súťažiacich potešili rôzne ceny od sponzorov i MS. Dobrú atmosféru navodili koncerty viacerých slovenských rockových kapiel. Počas prvého večera sa predviedli skupiny Škoda reči a Piňazi de? V sobotu vyrazili na výjazd do obce Hrabkov, kde ich čakalo pohostenie pirohami, ktoré si stovka účastníkov vychutnala ako lahôdku. Motorkári spoznali kus malebného Zemplína a jazdu ukončili v lesoparku v Strážskom, kde sa o večernú zábavu postarali kapely Dirty style a Six between. Nechýbalo občerstvenie, guláš, fazuľovica, plieskavice a iné kulinárske dobroty. Akciu svojou prítomnosťou podporil i riaditeľ ČÚ MS Martin Fejko. Areál lesoparku sa tak stal dejiskom vydatného podujatia nielen pre miestnych obyvateľov a matičiarov, ale aj zahraničných hostí. Účastníci sa rozchádzali s príjemnými pocitmi a zážitkami na peknú vikendovú matičnú akciu.

Text a foto: Jana SMOLIGOVÁ

Hrušky s jablkami si zamieňajú hlupáci a poniektorí zaslepení novinári Kto akými zbraňami bojuje, takými aj hynie

„Obyčajne to býva tak, že tí, ktorí sú namyslení, väčšinou sú aj obmedzení: usilujú sa takto zakryť svoju hlúposť, no človek vedomý si svojej sily a dôstojnosti uteká pred pochvalou davu.“ Túto myšlienku vyslovil Ľudovít Štúr v svojom vrcholnom diele Slovanstvo a svet budúcnosti. Ak by sa komisi vznik týchto riadkov videl priveľmi vzdialený, môže ich nájsť aj v bratislavskej reedícii spomínanej Štúrovej publikácie v roku 1993 na strane 125... A kto takéto „učnenosti“ nemusí a vystačí si s Hríbovými jedovitosťami, tomu by sme radi pripomenuli slovenské príslovie, ktoré sme vložili do nadpisu...

„Týždenník týždeň uverejnil na titulnej strane čísla 24/2017 portrét Ľudovíta Štúra v bližšie nešpecifikovanej uniforme s brigadirskou a páskou s dvojkřížom s rovnakou dĺžkou ramien na rukáve, ktoré možno podľa najnovšieho legislatívneho výkladu považovať za symboly gardistické, resp. fašistické,“ napísal 4. júla 2017 predseda Maticy slovenskej Marián Tkáč v oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu trestného činu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Ďalej v podaní úvodol: „Pod portrétom bol text: ‚Národ antisemitov? Ako je to s názormi slovenských dejateľov na židov? Považujeme to na jednej strane za priamy útok na jedného z najvýznamnejších predstaviteľov štúrovcov, vodcu (lídra) slovenského národa bojujúceho za práva slovenského národa v 19. storočí a jeho dehonestáciu a na druhej strane táto koláž vzhľadom na obľúbenosť Ľudovíta Štúra v národe aj za propagáciu hnutia smerujúceho k potlačaniu základných práv a slobôd.‘“

To, či a aké trestné činy boli zverejnením urážajúcej fotomontáže porušené, nechajme na orgány činné v trestnom konaní. Napokon, Matica slovenská dostala informá-

Ako vravia bratia Česi? Prašť jak uhoď...

ciu z Generálnej prokuratúry SR, že oznámenie postúpila „pre podozrenie zo spáchania prečinu založenia, podpory a propagácie hnutia, smerujúceho k potlačeniu základných práv a slobôd podľa paragrafu 421 Tr. zák. a pre ďalšie trestné činy odstúpila na ďalšie konanie Národnej kriminálnej agentúre Prezídia PZ, expozitúra Bratislava“.

Bez ohľadu na prípadnú trestnosť či beztrestnosť skutku zaráža miera neznalosti diela človeka zobrazeného na fotomontáži – koláži, Ľudovíta Štúra, so strany jej autora/autorov. „Čím národ nižšie stojí, čím hlbšie v živote telesnom je ponorený, tým menej vážnosti má sám k sebe a tým ľahšie si dá so sebou zahrávať a svoje si odnímať, ako i jednotlivý človek v bahne telesného života zviazaný je bez vážnosti k sebe samému a ľahko sa ... za úžitok telesný nielen s telom, ale aj s dušou zapredá.“

(Ľudovít Štúr Život národou. Orol tatranski, 1846, roč. 2, č. 41, s. 323)

Štefan ZLATOŠ
Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Dvojrychlostná prevodovka Európy

Roman MICHELKO

Ak by sme mali pomenovať hlavných vinníkov brexitu, tak je to jednoznačne trio Juncker, Tusk a Schulz. Kým prví dvaja stále tvrdia úniou muziku, tretí spomenutý zaradil spiatku do národnej politiky, aby aj tam ukázal, čo dokáže. Faktom je, že návrat Martina Schulza na nemeckú politickú scénu zapôsobil na dýchavičných sociálnych demokratov ako víťaná transfúzia novej krvi.

Merkelovej CDU/CSU sa borilo s množstvom problémov. Jej ústretovej víťazná politika k migrantom sa ocitla v kríze, pričom najviac to postihlo práve Bavorsko, kde rozladenie z takejto politiky dosiahlo také medze, že Merkelovú preventívne upozornili, aby radšej na snem CSU ani nešla. Preferencie vládnej strany začali povážlivo klesať a, naopak, začal pôsobiť efekt Schulz. Vstup exšéfa Európskeho parlamentu na čelo sociálnych demokratov znamenal sko-

kové zvýšenie preferencií sociálnej demokracie, dokonca až také, že sa volebné vyhladky dvoch hlavných nemeckých strán vyrovnali a sociálni demokrati začali hovoriť o kancelárskych ambíciách. To všetko však len do času. Ukázalo sa, že politicky korektný Martin Schulz predstavuje klasický model instantného politika bez chuti a zápachu, ktorý zaujal akurát tak svojou novotou, ale nič nové a zaujímavé do nemeckej politiky nepriniesol. Séria krajinových volieb po istom zaváhaní jasne ukázala nespochybniteľnú dominanciu Merkelovej CDU/CSU. Najmä posledné tri krajinové voľby, predovšetkým tie v Sársku, ukázali, že Schulzov „odér“ skutočne vyprchal.

Naopak, jednoznačne sa potvrdil silný nástup Aliancie pre Nemecko (ADF), ktorá vo všetkých spolkových republikách bodovala a je v podstate vo všetkých krajinových parlamentoch, v ktorých sa konali voľby po roku

2015. Táto nová strana v nemeckom prostredí celkom jasne sprava rozkladá elektorát CDU/CSU, čo v zásade rezultuje do nutnosti pokračovania veľkej koalície CDU/CSU a Sociálnodemokratickej strany Nemecka (SPD). A práve preto je veľmi dôležité sledo-

KOMENTÁR

vať vývoj názorov vnútri SPD, keďže je veľmi pravdepodobné, že ich vplyv po voľbách bude ešte určujúcejší, než je tomu dnes. Jedným zo scenárov bol aj vznik ľavej koalície tvorenej SPD, Zelenými a radikálne ľavicovým Die Linke. Dnes sa však v súvislosti s vývojom preferencií SPD zdá, že táto kombinácia nebude reálna.

Skúsme teda zasadiť nemecké voľby do širšieho európskeho či svetového kontextu. Západný svet v uplynulých dvoch rokoch zažil viacero šokov, ktoré jasne naznačujú, že éra

standardných strán, ako sme na ne boli zvyknutí v minulosti, pomaly, ale iste končí. Zvolenie Trumpa a brexit znamenali na jednej strane symptóm novej doby, na strane druhej však vyvolali silnú protireakciu. Prvým prejavom protiofenzívy štandardných politických síl boli prezidentské voľby v Rakúsku. Do druhého kola sa nedostal ani jeden predstaviteľ štandardných politických strán Sociálnodemokratickej strany Rakúska (SPÖ) alebo Rakúskej ľudovej strany (ÖVP), to bol však silný impulz, aby sa médiá a štandardné strany maximálne zmobilizovali s cieľom zabrániť kandidátovi Slobodných (FPÖ) Norbertovi Hofnerovi stať sa prezidentom. Ako vieme, voľby vyhral Alexander Van der Bellen (Zelená alternatíva), ktorý priam esenciálne predstavuje politiku štandardných strán.

Niečo podobné sa udialo nedávno aj vo francúzskych prezidentských voľbách. Aj tam z druhého kola prezidentských volieb vypadli predstavitelia socialistov a gaulistických republikánov a voľby s prehľadom vyhral stredový Emmanuel Macron, ktorý je priam dokonalým produktom štandardnej európskej politiky.

Vráťme sa však k Schulzovi. Nedávno mala jeho strana SPD programový snem, na ktorom predsta-

vil svoj program. Práve tam sa však naplno prejavila absolútna ignorancia reality, křčovité trvanie na dávno prekonaných a v podstate zlyhaných riešeniach, ako aj na odmietaní reality a povyšovaní ideológie nad vecné riešenia. Martin Schulz do programu SPD totiž presadil bonifikáciu a na druhej strane sankcie pre krajiny, ktoré odmietnu utečenecké kvóty. Urobil to v čase, keď je každému súdnu človekovi jasné, že tento koncept fatálne zlyhal. Zároveň však v súvislosti s dvojrychlostnou Európou a odchodom Británie z Európskej únie sa ukazuje, že keď chýba korektív silného eurorealistického štátu (Británie), ktorý eliminuje niektoré politické excesy, tak európska politika môže sklznúť do ťažko predstaviteľných absurdít.

Je to o to nebezpečnejšie, že nemecko-francúzsky tandem Merkelová – Macron nanovo získal legitimitu a nový mandát po jesenných voľbách v Nemecku, čo však v konečnom dôsledku môže pre funkčnosť európskeho projektu znamenať veľký problém. Ak sa totiž dvojrychlostná Európa stane skutočnosťou, môže to viesť k sérii európskych karambolov a Európska únia tak ako ju dnes poznáme, môže byť len dávno prekonanou minulosťou.

Simultánka filantropov a simulantov

Ludovít ŠTEŠKO

Mašinéria Bruselu pritvrdila v ťažení proti krajinám Vyšehradskej štvorky. Eurokomisia spustila ďalšiu fázu konania proti Poľsku, Maďarsku a Česku ne plnenie predpisov EÚ o premiestňovaní migrantov. Ak uvedené krajiny nedajú do jedného mesiaca uspokojivé odpovede na stanovisko komisie, predloží sa veľa Súdnemu dvoru Európskej únie. Ďalším problémom sa nevyhne ani Slovensko a Maďarsko, pretože generálny advokát Súdneho dvora Európskej únie Yves Bot navrhol zamietnuť ich žalobu proti dočasnému mechanizmu EÚ na prerozdelenie utečencov na základe kvót. Zdá sa, že bruselská elita sa rozhodla týmito synchronizovanými akciami navždy skončiť s rebelantstvom krajin V4 a potrestať ich za sebavedomú domýšľivosť, že ešte majú nejaké právo na suverenitu. Aj keď zamietavé stanovisko gene-

rálneho advokáta ešte nie je stanoviskom súdu, šance Slovenska i Maďarska uspieť na Súdnom dvore sú veľmi malé. V doterajšej praxi sa podarilo zvíťaziť nad rozhodnutiami Európskej komisie iba trikrát, vo väčšine iných prípadov ťahali žalujúce

POZNÁMKA

strany za kratší koniec, lebo objemná Lisabonská zmluva dáva prokurátorom EÚ veľa možností právnických kľúčiek na neprospech žalobcov. To, že sa proti návrhu generálneho advokáta verbálne ohradil slovenský minister vnútra Robert Kaliňák a maďarský minister zahraničia Péter Szijjártó, pre právny stav vecí neznamená veľa. Vyjadrenie maďarského ministra, že „Brusel nemôže suverénne štáty zbaviť práva rozhodnúť, koho majú na svojom území prijať“,

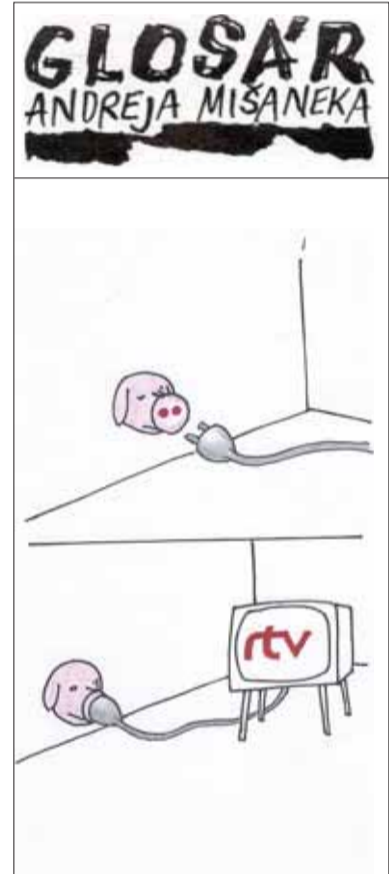
je pre Brusel rovnako bezvýznamné. Istý miliardár George Soros, istý prezident Andrej Kiska a mimovládne „ziskové“ organizácie na Slovensku budú Bruselu tleskať. Najväčší sponzor európskych aj našich „ziskoviek“ je na koni. Ak niekto pochybuje o jeho vplyve na byrokratov na najvyšších miestach v EÚ, stačí mu pripomenúť jeho účasť na Bruselskom ekonomickom fóre 16. a 17. mája, na ktorom nemal čo hľadať ako súkromná osoba z USA. Soros na tomto fóre vystupoval z pozície politického činiteľa mimoriadnej dôležitosti s privlastneným právom žiadať od Európskej únie opatrenia na zabezpečenie dôslednej celoeurópskej migrantskej politiky vzhľadom na potrebu nakámiť a prerozdeliť prisťahovalcov.

„Európa stále nemá komplexnú migračnú politiku. Ak má Európa urobiť významný pokrok v oblasti

zmierňovania imigrácie, musí sa rýchlo zmeniť pozitívnym smerom,“ diktoval v Bruseli miliardár, patriaci medzi tridsiatku najväčších boháčov planéty.

Odpoveď, aký pozitívny smer pre EÚ mal Soros na mysli, dáva činnosť jeho mimovládnych organizácií. Sicílsky prokurátor Carmelo Zuccaro v rozhovore s talianskym denníkom La Stampa potvrdil, že niektoré európske mimovládne organizácie sú v priamom styku s pašerákmi ľudí, a vyslovil podozrenie, že tzv. záchranári dostávajú od pašerákov finančné odmeny za prevoz živého nákladu z líbyjskeho pobrežia k talianskym brehom. Činnosť týchto organizácií kritizuje tiež európska pohraničná agentúra Frontex, podľa ktorej ich nezákonné aktivity uľahčujú prácu líbyjským pašerákom.

Vedenie Európskej únie je slepé? Alebo má osobitné dôvody, aby nevyšetrilo vážne podozrenia, ktoré vrhajú zlé svetlo na prácu organizácií platných z miliardárskej kapsy veľkého zvierata zameraného proti tradičným európskym hodnotám, ktorého poslúchajú aj potentáti Európskej únie. Shakespeare by povedal ústami Hamleta: „Čosi je zhnité je v štáte dánskom.“

SPOZA OPONY

Kedysi dávno – na jar v roku 1969, letel z nórskeho Osla cez Berlín do Prahy malý sivovlasý skromný český profesor, vzdelanec s rozsiahlym záberom. Tento muž, ročník 1905, mal svoje životné skúsenosti, akoby tušil, že neuplynie ani rok a bude musieť odísť z pražskej univerzity a publikovať bude iba v zahraničí.

Možno aj preto v záhradnej debate nad fjordom utrášil vetu, že pokiaľ ide o Osuského, ale aj Hodžu, to si s Benešom musia vybaviť Slováci sami. Dejiny sa vtedy nedelili na české a slovenské. Prečo práve Slováci si mali niečo vybavovať s Benešom kvôli Osuskému a Hodžovi? Všetko, čo hovoril a o čom mlčal onen profesor Václav Černý, bolo osobité. Po prilete do Bratislavy som zašiel za známym, kedysi šéfredaktorom legendárneho týždenníka, s otázkou, či bola voľakedy na Slovensku osobnosť alebo koncepcia zahraničnej politiky a stála by za bádanie. Zatajil predom mnou pravý stav vecí. Vďaka vedcom, ako bol historik M. Kropilák,

ročník 1918, a L. Lipták, ročník 1930, som dostal možnosť, ktorú som však nevďačne prepadol, keď prišla možnosť štípendijného pobytu vo východnej Afrike. A dodnes neviem, či by som bol ešte horším histori-

cov, brat dodnes známej a populárnej speváčky, mi svojim elegantným jazykom povedal, prečo práve niekto z Bratislavy má tú možnosť. Bolo to preto, lebo tam bol prístup k celému, dovtedy desaťročia nespracovanému tzv.

Osuského diplomat v. v. Miroslav Musil. Je to skvelý unikátny prehľad o. i. Benešových podrazov proti mužovi, ktorý mu oponoval najmä v spore o postavení Slovákov. Ten Osuský, ktorý 4. júna 1920 podpísal v Trianone

úlohu vyriešiť štátoprávne usporiadanie – bolo to v roku 1968 a menoval sa Gustáv Husák.

Dlhé desaťročia, ba storočia sa nehovorilo, že prvé federálne usporiadanie sa zrodilo ešte za čias monarchie a bol pri tom Slováč Milan Hodža. V roku 1942 vytvoril dodnes podnetnú koncepciu Federácie v strednej Európe. Bola to výnimočná osobnosť, prvý krok k návratu do našich národných dejín urobil dnešný Ústav politických vied SAV na čele s Miroslavom Pekníkom v roku 1992! Odtedy vyšli jeho tri vydania štúdií Milan Hodža politik a štátnik. V roku 1999 Univerzita Karlova vydala súhrn sporu Hodža verzus Beneš, Milan Hodža a slovenská otázka v zahraničnom odboji. Aj Hodža sa stal obeťou Benešových intrig a skončil ako exulant bez vplyvu v USA.

„Druhý život“ Milana Hodžu sa práve tak ako Osuského začal nedávno. Aké krátke je to obdobie oproti rokom, keď sa o Osuskom a Hodžovi nielen mlčalo, ale klamalo. Je dôležité, aby sme sa tým zaoberali a vedeli, prečo môže byť a je dodnes Beneš pre nás neprijateľný.

Prečo je Beneš neprijateľný

Dušan D. KERNÝ

kom, ako som novinárom. Ved' Trenčan a vyštudovaný novinár Lipták sa dielom a postojmi stal jedným z najvýznamnejších slovenských historikov. No ktovie, či by to prešlo zo školiteľa na jeho zverenca. Druhýkrát som sa dostal na osudový zlom návrhom využiť „slovenskú kvótu“ na ministerstve zahraničných vecí. Jeho šéf napokon „urobil“ prelom, sedemnást slovenských veľvyslancov. Mne sa však ponúkala možnosť vo vedení archívu. Jeden zo slovenských veľvyslancov

londýnskemu archívu! Bolo to na celoživotné poslanie, preto tam bolo treba mladého človeka...

Teraz pri spätnom pohľade mi je viac ako zrejmé, že otázka, prečo si to Slováci budú musieť vyriešiť, pokiaľ ide o Beneša a Osuského a Hodžu, čakala celé desaťročia na odpoveď. A tá prišla až po roku 1989. Nedávno na pôde Francúzskeho kultúrneho inštitútu v Bratislave prezentoval súhrn rozsiahlych Benešových intrig na likvidáciu špičkového diplomata Štefana

„konečné vyúčtovanie“ slovenského národa s bývalým Uhorskom, vyúčtovanie účtov popísaných od vrchu až dolu krvou, utrpením a biedou môjho národa. A také vyúčtovanie je večné. No Beneš ho už v roku 1941 zbavil kresla ministra v exilovej londýnskej vláde. Tam mal Osuský na starosti práve štátoprávne usporiadanie v budúcej republike. Po Benešomvom zásahu skončil bez politického vplyvu ako exulant v USA. Trvalo desaťročia, kým ďalší Slováč dostal vo vláde

GLOSA

Keď príde reč na slovenskú vedu, na vynálezcov a technikov, tak nám preblesknú v myslí mená ako Mikovíni, Murgaš, Banič, Bahýľ, Stodola, Hell či Petzval. So vznikom prvej ČSR sa objavili nádeje, že Slovensko sa povznesie hospodársky a zákonite aj po stránke školstva a vedy. Bohužiaľ, realita nebola zďaleka taká ružová. Ved' Jozef Murgaš, držiteľ patentov svetového významu, dostal na svoju pokornú žiadosť o miesto učiteľa na strednej škole vtedy typickú odpoveď z Prahy: „Nelze vyhověti.“

Jubilujúca akadémia

Situácia sa zmenila po 14. marci 1939 so vznikom Slovenského štátu. Podľa dobových údajov vysoké školstvo dosiahlo za šesť rokov štátnej samostatnosti azda najväčší rozmach. Už v roku 1939 bol schválený zákon č. 188 o Slovenskej vysokej škole technickej, na ktorej sa potom postupne počas vojny zriadili odbory inžinierskeho staviteľstva, lesníckeho, poľnohospodárskeho, chemického, technologického, strojného, elektrotechnického a banického inžinierstva. Slovenská univerzita v Bratislave sa rozšírila zriadením Prírodovedeckej fakulty a včlenením samostatných bohosloveckých fakúlt – katolíckej a evanjelickej. Od základov bola vybudovaná aj Vysoká škola obchodná. Za krátky čas – od roku 1939 do roku 1942 – vzrástol počet poslucháčov slovenských vysokých škôl z 2034 na 5 432 študentov. V tom istom čase vyplatilo ministerstvo školstva len na štipendiách 5 800 571 Ks.

Rozvoj vedy a umenia zabezpečovali viaceré štátne ústavy a inštitúcie, ktoré spolu so školstvom patrili pod správu Ministerstva školstva a národnej osvety. Systematickému vedeckému výskumu slúžili: Knižnica Slovenskej univerzity (1919), Štátny archeologický ústav (1942), Štátna hviezdáreň na Skalnatom plesu (1943), Štátny ústav pre ľudovú pieseň (1942) a najmä Slovenská akadémia vied a umení. Tá vznikla podľa zákona 135/1942 ako najvyššia profesionálna vedecká inštitúcia na Slovensku a o jej vznik sa zaslúžil najmä jazykovedec a slavista prof. Ľudovít Novák. Mala sedemčlenné predsedníctvo, svoju činnosť začala v apríli 1943 a do jari 1945 vzniklo päť jej malých vedeckých ústavov – jazykovedný, literárnovedný, historický, zemepisný a hudobnovedný. Pri SAV vznikla aj ústredná vedecká knižnica, vykonávala sa významná edičná činnosť a vydávali sa vedecké časopisy.

Po druhej svetovej vojne bolo fungovanie SAV potvrdené nariadením SNR a po februárovom komunistickom prevrate sa v júni 1953 transformovala na Slovenskú akadémiu vied – SAV. Tieto historické fakty sú ďalším kameňom do mozaiky dejín, do súvzťažnosti doby, ktorú by mnohí najradšej „en bloc“ označili za obdobie temna. Ak si dnes pripomíname sedemdesiate piate výročie vzniku Slovenskej akadémie vied ako našej vrcholnej vedeckej ustanovizny, nemôžeme zamlčať okolnosti jej vzniku. Nijaká doba nebola čierno-biela, aj keď by si to určite istá skupina historikov a publicistov priala a usilovne vymazávala z pamäti dejín to, čo tam nechceli vidieť a mať.

Marek DANKO

V Slovenskej republike nie je jednoduché zamestnať sa zdravotne postihnutému Plnohodnotný život pre každého občana

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: archiv SNN a Emil SEMANCO

Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím (ZP) poskytuje komplexnú rehabilitáciu pre občanov so zdravotným postihnutím. Zriaďovateľom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Komplexná rehabilitácia je vzájomne previazaný, koordinovaný a cieľový proces, ktorého základnou náplňou je čo najviac minimalizovať priame a nepriame následky trvalého alebo dlhodobého zdravotného postihnutia jedinca. V rámci komplexnej rehabilitácie ponúka pracovnú, sociálnu, liečebnú a pedagogicko-výchovnú rehabilitáciu. O význame a prínose tohto inštitútu sme sa porozprávali s jeho riaditeľom Dušanom PIRŠELOM.

• Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím sa usiluje pomáhať postihnutým ľuďom, aby sa čo najefektívnejšie vedeli pohybovať v spoločnosti. Aké sú vaše programy?

V inštitúte máme v rámci našich činností vytvorené programy – či už individuálne, alebo skupinové – na podporu sociálnych zručností, akými sú kooperácia, asertivita, zodpovednosť voči sebe a druhým, empatia, sebakontrola. Usilujeme sa identifikovať a posilňovať silné stránky a zisťujeme možnosti ich využitia v pracovnom uplatnení. Pracujeme so stresom, so schopnosťou pracovať v kolektíve, so schopnosťou efektívne si zorganizovať čas na prácu, snažíme sa naučiť našich klientov aktívne počúvať. Cieľovými činnosťami podporujeme tréning pracovných návykov a výkonu, schopnosť zaradiť sa a fungovať v pracovnom kolektíve a snažíme sa zvýšiť motiváciu uplatniť sa na trhu práce.

• Koľko klientov máte v priere ročne alebo dlhodobo. Koľkým ľuďom ste už dokázali reálne pomôcť začleniť sa do spoločnosti?

V škole máme stopäťdesiat žiakov. Na úseku liečebnej rehabilitácie bolo v roku 2016 celkovo ošetrovaných a vyšetrených 5 464 klientov a v centre pracovnej a sociálnej rehabilitácie bolo evidovaných 248 klientov.

• Neexistujú, samozrejme, nijaké štatistiky, ale myslím si, že mnohé slovenské podniky a inštitúcie nerady zamestnávajú postihnuté osoby. Je to tak?

Možnože chýba väčšie povedomie jednotlivcov – vlastníkov podni-

Riaditeľ inštitútu pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím PhDr. Dušan PIRŠEL.

kov –, aby zamestnávali aj takýchto ľudí. Ako ho zvýšiť? Chce to najskôr analýzu spoločnosti, hodnôt...

• Spomínali ste termín komplexná rehabilitácia. Mnohým Slovákom nič nehovorí. O čo vlastne ide?

Komplexná rehabilitácia musí smerovať k ľuďom, ktorí sú na ňu odkázaní a potrebujú ju pre lepšie prijatie novej životnej situácie. Musím konštatovať, že komplexná rehabilitácia ešte nie je úplne známa v celom rozsahu, nie je veľmi ponúkaná, realizovaná a neuskutočňuje sa v časovej následnosti. Preto je žiaduce do praktického života definitívne premietnuť koncepciu, podľa ktorej je klient so špecifickými potrebami aj sociálnou a psychickou bytosťou so všetkými atribútmi, to znamená, že proces uzdravovania

Zaradiť zdravotne postihnutého občana do života spoločnosti tak, aby nemal psychologické alebo iné problémy, nie je jednoduché.

možno efektívne a rozhodne nie zanedbateľne ovplyvňovať cieľavedomým pôsobením aj na sociologické a psychologické faktory, nielen na faktory somatické. Som hlboko presvedčený, že komplexná rehabilitácia nie je dôležitá len pre klientov so ZP, ale môže znamenať výhodu pre štát a spoločnosť. Totiž pôsobením všetkých zložiek KR sa klient so ZP stáva menej závislým od podpory štátu.

• Ako chcete ďalej rozvíjať tento inštitút – túto nezištnú pomoc...

Pri ďalšom rozvoji nášho inštitútu a zabezpečovaní jeho činnosti bude i naďalej mojou prioritou snaha o uplatňovanie moderných trendov komplexnej rehabilitácie v praxi. Za týmto predsavzatím, vysloveným niekoľkými slovami, sa skrýva rozsiahly proces, ktorým

budeme prispievať k rozvoju komplexnej rehabilitácie na Slovensku, k vybudovaniu medzinárodného odborného uznania pre inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím a vytváranie podmienok na rozvoj vlastných zručností. Zmyslom týchto aktivít má byť ďalšie rozširovanie znalostí, potrebných na prekonávanie následkov z postihnutia. Neodmysliteľnou súčasťou našej činnosti je takisto rozvoj a uspokojovanie záujmov a potrieb našich klientov, ich príprava na plnohodnotný život, integráciu a uplatnenie v práci a v spoločnosti.

• Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu občanov so zdravotným postihnutím poskytuje svojim klientom tri druhy rehabilitácií: pracovnú, sociálnu, liečebnú a pedagogicko-výchovnú. Aké sú ich špecifiká?

Pracovná rehabilitácia je súbor opatrení a dlhodobej prípravy osôb so ZP na aktuálny pracovný trh. Umožňuje nácvik pracovných návykov a zručností, potrebných na získanie vhodného pracovného miesta alebo udržanie si pôvodného zamestnania. Sociálna rehabilitácia je proces, v ktorom osoba s dlhodobým či trvalým zdravotným postihnutím absolvuje nácvik potrebných zručností, ktoré smerujú k dosiahnutiu samostatnosti a sebastačnosti v maximálnej možnej miere vzhľadom na jej zdravotné postihnutie. Liečebná rehabilitácia je zas súbor včasných diagnostických, terapeutických a organizačných opatrení smerujúcich k optimálnej funkčnej zdatnosti osôb so ZP. Jej súčasťou je fyzioterapia, ergoterapia, psychológia, logopédia a zaistovanie zdravotníckej techniky a pomôcok. A pedagogicko-výchovná rehabilitácia zahŕňa výchovu a vzdelávanie uvedených osôb. Zároveň ide aj o prevenciu vzniku a odstraňovanie negatívnych následkov zdravotného postihnutia.

O ČOM JE REČ

Niet azda slovenského turistu, ktorý dovolenkuje na chorvátskom ostrove Brač alebo hoci aj na pobreží – v Splite, Makarskej či inde na Makarskej riviére, aby nezatúžil aspoň na jeden deň navštíviť obec Selca, ktorú „ovenčil“, teda preslávil Martin Kukučín svojim románom Dom v stráni. Ak sa už onen náhodný slovenský turista, pritiahnutý na Brač Kukučinom, prevezie hoci trajektom z Makarskej do Sumartina a potom sa z prístavu pešo tralága strmým briežkom až do Seliec, stúpajúc pomedzi vinohrady a olivové háje k dedine s bielymi domami, pripomína si možno neutriedené myšlienky zo školských vedomostí. Na námestí obhliadne si nepochybne pamätnú tabuľu na budove, kde bola voľakedy ordinácia obecného lekára doktora Bencúra. Potom sa hádam vyberie k Didoličovmu palácu, patriacemu voľakedy bohatej vinohradníckej rodine, kde Martin Kukučín býval a kde Ministerstvo kultúry SR začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia hodlalo vybudovať dom slovenských umelcov a Kukučínovo múzeum. Žiaľ, projekt sa dosiaľ nezrealizoval. Ešteže začiatkom tohto leta odhalili v Selciach Kukučínovu bustu; na

slávnosti sa zúčastnil – ako sme sa dozvedeli z médií – slovenský prezident Andrej Kiska. Možno sa i on zaujímal, či bol Didoličov palác tým objektom, ktorý Kukučín opísal ako Dom v stráni. Miestni obyvatelia zvyknú za Dom v stráni označovať kamennú „kuču“, v kto-

Posolstvo Martina Kukučina

Peter ŠTRELINGER

rej žil voľakedy sluha doktora Bencúra, ktorý sa volal Šmene, hlavný hrdina Kukučínovej poviedky Mišo II. Kukučín bol majster drobnokresby. A tak podľa jeho sugestívneho opisu „dom v stráni“ nemohol byť priamo v Selciach, ale kdesi mimo obce, nad Selcami. Pátral som po tom pri zbieraní materiálu na svoj životopisný román o Kukučínovi Láska a smrť (kniha vyšla v roku 1980). Nepochybne to bol statkársky dom, ktorý doktor Bencúr často navštevoval. Stál v kopci pod osadou Novo Selo, ktoré sa predtým nazývalo Oklad. V dome, ktorý spomínam, žil Bencúrov priateľ Janislav Vrsalovič a jeho matka, vdova po obecnom sudcovi, ktorá sa volala

mu spôsobila vefa starostí. Na Brači vznikol dokonca dojem, že po smrti svojho starého manžela, intendanta Národného divadla v Prahe, sa vraj hodlá vydať za Bencúra. Bola to práve Maruša, čo zoznámila Bencúra s jedným z bratov Didoličovcov, ktorí vlastnili v Prahe reštauráciu a obchod s vinom a olejom.

Ak teda navštívite Brač a budete hľadať autentický „dom v stráni“, zjdite do osady Novo Selo nad Selcami. Na miestnom cintoríne vás z bieleho náhrobníka z bračského mramoru privíta „šora Anzula“ alias Perica Vrsalovičová. Určite vás tam uhostia výborným červeným vinom. Crno vino z ostrova Brač je nápoj bohov – almázia. Keď Martin Kukučín zomrel v roku 1928, v kostole v Punta Arenas v Južnej Amerike nedaľeko Terra di Fuego – teda Ohňovej zeme – konala sa pietna spomienka. Chorvátski vysťahovalci, ale aj obyvatelia mesta vyhlásili slovenského lekára za svätca. Určite si zaslúži tento človek, spisovateľ, mysliteľ, byť blahorečeným za svoje skutky. Liečil zadarmo na Brači i v Punta Arenas, rozdával, namiesto toho, aby prijal. Bol misionárom, nielen lekárom, liečil dušu v zhode s telom. Jeho osobnosť integruje všeludské posolstvo.

Slováci si za pol roka zobrali vyše dvestotisíc hypotekárnych úverov za takmer desať miliárd eur

Každá koruna má dve strany, ale aj účty a konzum

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Centrálne banky sa po finančnej kríze rozhodli zachraňovať finančný trh nalieváním lacných peňazí do bankového sektora, keďže bez neho nemôže fungovať trhová ekonomika. Podnikatelia si doteraz požičiavali lacno, čím sa podporili ich podnikateľské zámery a aktivity, ekonomika sa rozmáhala, rástol konzum a klesala nezamestnanosť. Viaceré domácnosti sa pri zvyšujúcich príjmoch a lacných hypotekách rozhodli viac investovať aj do kúpy nehnuteľnosti, pričom zvyšujúci sa dopyt „zneužili“ developeri na neúmerne zvyšovanie ich cien najmä v Bratislave a všade tam, kde sa zvyšoval aj dopyt po pracovných silách...

FINANČNÝ SERVIS

Na Slovensku máme osem komerčných bánk. Od Národnej banky Slovenska majú licenciu na poskytovanie hypoték, ktoré len za prvý polrok tohto roka uzavreli takmer dvestosedemtisíc nových hypotekárnych úverov v celkovom objeme takmer desať miliárd eur, čo je takmer o päť percent viac ako za rovnaké obdobie vlani. V sto devätnástich stavebných projektoch len v našom hlavnom meste v spomínanom období na predaj ponúkli 4 840 nových bytov, pričom ich cena sa vyšplhala na vyše dvetisícpäťsto eur za štvorcový meter s DPH a ceny sa neustále zvyšujú.

MODLA ZISK

Komerčné banky v záujme zachovania ziskovosti podporovali požičiavanie peňazí tak, že za nízke úroky ich ponúkali v obrovských objemoch aj do sto percent ceny nehnuteľnosti i bez hlbšej analýzy príjmov budúceho dlžníka. Keď objem hypotekárnych úverov v porovnaní s okolitými štátmi narástol u nás najviac, začala na neskromný apetít slovenských domácností reagovať aj NBS. Najprv obmedzila výšku úverov do osemdesiat percent ceny nehnuteľnosti, potom stanovila hranicu zostatku peňazí domácností po zaplatení všetkých splátok úverov s tým, že rezervu

zvyšila o desať percent, čo domácnosti obchádzali v tichosti čerpaním spotrebných úverov za vyššie úroky. Zmeny sa dotknú aj poskytovania hypoték pre mladých, keď pri terajších nízkych úrokoch už nemá ich bonifikácia nijaký význam, a tak sa počíta so zavedením daňového bonusu pri ročnom zúčtovaní dane z príjmu maximálne do výšky štyristo eur ročne. Tiež sa počíta s budúcou verifikáciou príjmov žiadateľov

o úver tak, že tie sa budú odsúhlasovať s odvodovými povinnosťami v Sociálnej poisťovni.

VŠETKO DOČASU...

Treba pamätať, že doteraz poskytnuté úvery za nízke úroky sú fixované maximálne na päť rokov. Ďalší vývoj bude závisieť od menovej politiky Európskej centrálnej banky, na rozhodovanie ktorej nemá naša národná banka vplyv. Predstavitelia ECB

síce naznačili budúce sprísňovanie podmienok, zatiaľ však bez konkrétnej špecifikácie, a tak treba naďalej predpokladať, že ECB svojou menovou politikou neprestane ani v nasledujúcich mesiacoch podporovať ekonomiku eurozóny.

V lete sa končia na hypotéky nižšie jarné úrokové akcie, preto niektoré banky na Slovensku o nejakú desatinu zvýšia doterajšie úrokové sadzby, ktoré sú aktuálne od 0,99 po 1,79 percenta. Iné v spomínaných jarných úrokových akciách ďalej pokračujú, lebo od júla platia prísnejšie pravidlá posudzovania hypoték a banky od žiadateľov o úver budú požadovať vyššiu rezervu z disponibilného príjmu, čo môže mať dosah na poskytnutú výšku hypotéky. S akými úrokovými sadzbami na hypotéky môžu po lete žiadatelia rátať, bude skôr závisieť od menovej politiky ECB, ktorá sa podľa všetkého poberie cestou americkej centrálnej banky – zvyšovať úrokové sadzby, a tým posilňovať výmenný kurz eura.

BUBLINA RASTIE

Zmena úroveňovej sadzby na úvery prinesie aj zmenu úroveňovej sadzby na vklady, čo určite poteší nielen vkladateľov, ale tiež samotné banky, keďže z vyššieho úrokového diferenciálu budú mať i pri nižších objemoch poskytovaných úverov vyšší zisk. Uvidíme, či sa zmenená úroková politika komerčných bánk premietne aj do nižších cien terajších predražených nehnuteľností. Doplatiť na tento stav môžu len tí, čo kúpili draho a pri vyšších úrokoch nebudú schopní úvery splácať. Navyše po 20 – 30 rokoch splácania hypotéky bude cena nehnuteľnosti určite iná, ako je dnes, a tak mnohí môžu prísť aj o časť majetku.

VALORIZÁCIA PENZIÍ

V histórii terajšieho dôchodkového systému na Slovensku sa penzie zvyšovali rovnakým percentom k už vymeraným dôchodkom, čiže ten, kto mal vyšší dôchodok, dostal aj viac pridané, čím sa viac zohľadňovala zásluhovosť. V minulom roku všetkým seniorom pridali k dôchodku 1,90 eura, čo však dôchodcovská verejnosť prijala s nevôľou. Od januára 2018 sa dôchodky budú zvyšovať minimálne o dve percentá priemeru doteraz vyplácaných dôchodkov k 30. júnu 2017, samozrejme, v závislosti od druhu dôchodku. Najviac pribudne k vymeranému dôchodku riadnym starobným dôchodcom – 8,30 eura mesačne, najmenej poberateľom sirotského dôchodku, 2,60 eura.

Dôchodcovia sa môžu spoľahnúť na doterajšiu prax, pred termínom výplaty prvého dôchodku v roku 2018 dostanú automaticky nový dôchodkový výmer s doplatením konkrétneho počtu dní od 1. januára 2018.

Vyššie stotisíc starodôchodcom, ktorí odišli do dôchodku pred rokom 1989, sa penzie zvýšia o pevnú sumu 25,50 eura. Seniorom, čo išli do dôchodku pred rokom 2004, pribudne k mesačnej penzii 45 eur. Pri prepočítavaní sa zohľadní vek dôchodcu, pričom sa dôchodky prednostne upravujú starším ľuďom. Doplatok dostanú všetci rovnako s účinnosťou od 1. januára 2018, pričom najneskôr do 31. októbra 2018 musí Sociálna poisťovňa písomne oznámiť starodôchodcovi výšku jeho nového dôchodku.

Starodôchodcom štát napráva skrivodlivý výpočet penzií z minulosti

Od nového roka dôchodky opäť porastú

Róbert HÖLCZ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Slovensko starnie. Ľudia sa dožívajú vyššieho stredného veku, preto aj viac rokov poberajú penziu. Keďže sa v štáte rodí menej detí, ako by bolo potrebné z hľadiska demografie, nad zabezpečením jednoduchej reprodukcie obyvateľstva visia otázky. Pre nevhodné reformy vzdelávacieho systému na našom pracovnom trhu chýbajú absolventi potrebných odborných profesií, mnohí mladí ľudia odchádzajú pracovať do zahraničia, a keď sa tam usadia alebo si založia rodinu, nevracajú sa späť. To všetko vplyva na dôchodkový systém v štáte. Vek odchodu do dôchodku sa v tomto roku predlžuje o sedemdesiatšesť dní, v budúcom o šesťdesiattri dni...

Náš priebežný dôchodkový systém zatiaľ funguje. Prispieva k tomu rast zamestnanosti i rast odmien za prácu. Z hrubej mzdy odvádzajú zamestnanec a zamestnávateľ pri rovnakých odvodových percentách do rozpočtu Sociálnej poisťovni viac peňazí. Prípadný deficit Sociálnej poisťovne je krytý peniazmi zo štátneho rozpočtu. Vláda v záujme udržateľnosti priebežného dôchodkového systému zatiaľ nemusí zvyšovať percentá odvodov do Sociálnej poisťovne ani znižovať už vymerané dôchodky, ako to bolo v Grécku.

Terajší bankový systém je nastavený tak, aby jeho účastníci, a teda aj dôchodcovia, na sporáciách a termínovaných účtoch nezískavali nejaké to euro navyše, a tak na zlepšenie ich živobytia môže prispieť len vláda každoročnými úpravami penzií o vyššie percento, ako rastie inflácia.

TOHTOROČNÉ ZMENY

Od 1. júla 2017 sa zvyšuje životné minimum na 198,09 eura, čo má vplyv na exekučné zrážky

z dôchodku, na vznik nároku na predčasný starobný dôchodok, ako aj na garantovaný minimálny dôchodok. Exekútor môže dôchodcovi zobrať len toľko peňazí, aby mu na účte ostala suma životného minima, pričom sa rešpektuje aj počet ďalších vyživovaných osôb. Kto chce z rôznych dôvodov požiadať o predčasný dôchodok, musí byť minimálne pätnásť rokov dôchodkovo poistený a do dovŕšenia dôchodko-

vého veku môžu chýbať najviac dva roky. Takto vypočítaná suma predčasného dôchodku musí dosiahnuť minimálne 1,2-násobku životného minima.

Pokiaľ ide o minimálnu výšku dôchodku, tak trebárs po tridsiatich rokoch dôchodkového poistenia, pri rešpektovaní životného minima platného od 1. júla 2017 bude budúci rok minimálna výška dôchodku najmenej 271,30 eura. Aj v tomto roku sa

FEJTÓN

Minule sme dôchodcu Juska predstavili jednou hubárskou historkou. Častejšie však chodieval ako normatívny penzista pozeráť sa na vývesku, kde boli na smútočných oznámeniach mená a fotografie tých, ktorí ho predbehli v ceste na druhý svet. Robil to uvzato takmer denne, aby sa mu náhodou nestalo, že na niektorého priateľa či známeho zabudne a nepríde sa s ním rozlúčiť, čo sa mu už aj niekoľkokrát stalo. Niekedy nemohol ísť na prechádzku, a tak sa o úmrtí známeho či neznámeho dozvedel takpovediac po funuse, keď si to prečítal v miestnych novinách. Pravdaže, dávno po tom, čo sa nebožtík odobral na večnosť. Preto mestskú smútočnú tabuľu zaradil medzi miesta pravidelných vychádzok.

Pri smútočnej výveske

Zvyčajne sa tam stretával s mnohými, ktorí sledovali, na koho to tentoraz vyšlo. Lebo darmo, smrť už rúbala aj v ich lese. Rozumej – medzi jeho rovesníkmi... Bola to však aj príležitosť na spoločenské stretnutie. To vtedy, ak niekto, kto si prezeral tabuľu a podľa toho, ako nezdravo vyzeral, bolo zrejme, že je len otázkou času, kedy sa tam ocitne, pozval Juska na kávu, pohár piva či vína. Už vedel, že nemôže odmietnuť, pretože párkrát sa vyhovril, aby si o pár dní či o týždeň-dva prečítal jeho meno na smútočnej tabuľi. Mal potom výčitky svedomia, že sa s nebožtíkom nerozlúčil, kým ešte žil.

Nedávno stretol pri smútočnej tabuľi Piťo, kamaráta, s ktorým kedysi robili v jednom cechu vo fabrike, po ktorej je dnes už pomenovaný iba folklórny súbor. Dozvedel sa od neho, že to s ním vôbec nevyzerá dobre, že sa pred pár dňami vrátil z nemocnice a podľa toho, ako sa cíti, čoskoro ho tam znovu zoberú – možno naposledy. Slovom, Piťo bol zrelý na uterák. O to väčšie bolo Jusko prekvapenie, keď sa pri tabuľi, vari po štvrtroku, opäť stretli. Obaja boli usmíati a pri poháriku dobrého vína vo vieche, ktorá si pamätala ešte grófske časy, rozpravili sa Piťo o tom, ako ušiel doktorom z lopaty. Vtedy, keď ho Jusko videl ostatný raz, sa na chvíľu vrátil z nemocnice, aby sa nadýchal čerstvého vzduchu. Všetky výsledky mal zlé, krv bola ako voda, tlak mu lietal hore-dolu, srdce bilo tak, že raz mu malo z hrude vyskočiť a druhýkrát ho takmer nepočuli ani s fonendoskopom, v prieduškách mu chrapčalo pri každom nádychu, pichalo ho v pravom i ľavom boku. Lekári len krútili hlavou. Až naďabil na známeho. A ten sa ho pýtal, koľko piluliek užíva. Kedy? Opýtal sa prekvapene Piťo, pretože už v tom mal galimatias. Ráno ich bral desať, na obed osem a večer opäť desať. Hamuj, hovoril mu známy lekár, keď sa dozvedel, že mu Piťov odborný lekár predpisal také množstvo liekov, ktoré by azda zabilo aj vola. A tak sa dohodli, keď sa pozrel na ich zoznam, že vylúčia tie, ktoré nemusí užívať. Spotrebu znížili na polovicu. A Piťo ožil. Prekvapení nad týmto pozitívnym obratom ostal aj jeho ošetrojúci odborný lekár. No keď sa dozvedel, čo sa vlastne stalo, do zdravotnej karty napísal, že pacient nespôlupracuje so svojím lekárom a odmieta užívať predpísané lieky. Kašľem na to, dôležité je, že si môžem po dlhom čase dať s tebou pohár vína, prizvukoval Piťo. A pridal informáciu od známeho lekára, že keďže nepatrí medzi tých, ktorí predpisujú dostatočné množstvo liekov, nepôjde na chystaný bezplatný zájazd s nemenovanou spoločnosťou.

Márián ŠIMKULIČ

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Ako efektívny nástroj persúázie (prehovárane, presvedčanie) a manipulácie nielen v elektronicky sprostredkovanvej komunikácii môžeme označiť nomináciu – spôsob, akým označujeme, pomenujeme osoby, resp. udalosti, veci. Pomenovania osôb formulujú jazykový obraz konkrétnej udalosti alebo faktu, s ktorým sa človek dostáva do kontaktu a prezentuje jeho osvojenie si okolitého sveta.

Manipulácie s pomenovaním

V procese stvárňovania migračnej a utečeneckej problematiky médiá používajú širokú škálu jazykových prostriedkov, ktoré slúžia na označovanie prichádzajúcich nás ľudí na európsky kontinent; okrem dvoch základných pojmov migrant a utečenec ide napr. o expresívne lexikálne prostriedky s výskytom i pejoratívnych slov (slovo s významom hanlivým, zhoršujúcim) a vulgarizmov, obrazné pomenovania, ale i štylisticky bezpriznakové, t. j. neutrálne slová a iné. Na osi nociónálnosti (vlastnosť slova majúca logický obsah) – expresívnosti ide o príklon k expresívnym slovám, prostredníctvom ktorých médiá prezentujú svoje názory a stanoviská a posilňujú pragmatické aspekty mediálnych komunikátov. Pomenovanie osôb môžeme vymedziť aj ako spôsob sprostredkovania spoločensko-politických a ideologických smerov a prúdov charakteristických pre danú konkrétnu spoločnosť s určitým poslanstvom pre publikum. Jedným z najčastejšie používaných výrazových prostriedkov sú expresívne lexikálne prostriedky s negatívnym asociatívnym základom, ktoré sa podieľajú na efektívnom pôsobení na príjemcov a precizujú pragmatickú orientáciu mediálnych komunikátov; v krízovom prostredí sa podieľajú i na eskalovaní konfliktnej situácie. Účelovú voľbu uvedených slov môžeme označiť ako persúázivnú, príp. už ako manipulatívnu techniku a nekritickú recepciu príjemcov určuje efektívnosť a úspešnosť pragmatického zámeru komunikanta.

Na označovanie osôb prichádzajúcich na európsky kontinent v období najmä posledných dvoch rokov boli použité nasledujúce výrazové prostriedky: základné pojmy migrant a utečenec rozvinuté prídavnými menami, ktoré formujú pozitívny alebo negatívny postoj k príslušníkom prichádzajúcich nás ľudí: ilegálny migrant; pomenovania odkazujúce na národnostnú príslušnosť, napr. utečenec z Ghany, africký migrant, moslimský migrant, afganský utečenec; pejoratívne a emocionálne nabité pomenovania: invazívni, genocídni votrelci, horúčkovití podrazáci, podvodníci atď. Ktoré pomenovania osôb si osvojíme, zostáva na každom jednom jedincom v základe jeho hodnotových orientácií, pričom vplyv médií na formovanie názorových myšlienok je jednoznačne prítomný a mediálne inštitúcie nezastávajú len rolu informátora o udalostiach doma i vo svete, ale vystupujú aj ako šíriteľa hodnotových orientácií a tvorcovia názorov a postojov širokých nás ľudí, publika. Kritická či nekritická recepcia sprostredkovanvej informácie rozhoduje o sile pôsobenia na adresáta a je závislá od každého jedinca.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie
FF UMB v Banskej Bystrici

Stanislav BECÍK: Milujem túto krajinu, jej ľudí a podmienky, akými nás Boh obdaril

Národ, ktorý má plnú špajzu, môže pokojne spať!

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív (sb)

„Nie je ani najmenší dôvod robiť paniku, že ceny výrobkov z potravinárskeho obilia by mali rásť.“ Alebo: „Slovenský gazda ako keby vymrel.“ Aj to sú myšlienky, s ktorými sa s čitateľmi Slovenských národných novín delí v nasledujúcich riadkoch náš hosť doc. Ing. Stanislav BECÍK, PhD. Slovenský politik, ktorý od 18. augusta 2008 do 9. júla 2010 bol minister pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Od roku 1973 pracoval v Združení agropodnikateľov, Družstvo Dvory nad Žitavou, kde prešiel od robotníckej profesie až po dnešnú funkciu predsedu.

• **Vrcholí žatevný čas – na mnohých miestach je už dokonca po tejto vrcholnej udalosti roľníckeho roka. A v médiách, ale všeobecne aj vo verejnosti sa tomuto finále v „zápase o budúci chlieb“ nevenuje ani toľko pozornosti ako dajakej zábavke či škandálu regionálnych celebrit. Čo to prezrádza o našej spoločnosti?**

Chlieb je Boží dar a žatva bola vyvrcholením úsilia a práce roľníka, aby dorobil dostatok obilia pre svoju rodinu a, samozrejme, aj pre spoločnosť. Dnes sa odsudzuje obdobie socialistickej veľkovýroby, že dávalo priestor politickým oslavám práce roľníka a dostatku domácich kvalitných potravín, ale nezabúdajme, že dávno predtým oslavy novej úrody mali ešte väčší rozmer, keď mnohopočetné rodiny žili z ruky do úst, zo dňa na deň a vedeli, že nová, aj keď nie vždy lepšia úroda znamenala, že nebude hlad. V súčasnosti nás rozmaznáva prebytok potravín v obchodných reťazcoch kvalitných i menej kvalitných –, z ktorých veľa nás zväbi siahnuť po nich iba pre umelú chemickú vôňu, chemickú farbu, chemickú chuť a nekonečnú trvanlivosť, veď reklamné šoty a marketingové slogany lákajú spotrebiteľov práve na tieto potraviny. Tým sa vytvára priestor vo vedomí občanov, že pôdohospodárstvo a jeho vrchol – žatva, nie je nič spoločensky významné, nie je o čo stáť a pripomínať si ju, pretože všetkého je dostatok.

• **Smutné konštatovanie, ktoré nás nectí...**

V živote je to už tak. Začínáme si vážiť to, čo sme stratili, až vtedy, keď o to prideme. Naše pôdohospodárstvo je nevykonné, v potravinovej sebestačnosti pokrýva len štyridsať percent z celkového objemu potravín. To je dôsledok toho, že sme uverili demagógii o akomsi zázraku lacných potravín a naše vynikajúce pôdne a klimatické podmienky i dostatok voľných pracovných síl na vidieku sme ľahkovážne hodili za hlavu. Vinou takýchto názorov je tu nezastaviteľný rast pasívnej obchodnej bilancie, ktorý sa vyšplhal na neúnosne vysokú čiastku v miliónoch eur. Sila spoločnosti je v sile potravinovej sebestačnosti. Národ, ktorý má plnú špajzu, vždy môže pokojnejšie spať. A nezabudnime ani na to, že roľník a lesník sú architekti krajiny a kultúra krajiny je aj kultúrou národa. Takže nič nie je stratené, ale musíme veľa dobehnúť.

• **Vraj sme mali jeden z najsuchších rokov od roku 1947. Dnes už iba čítame o tom, aká potravinová katastrofa vtedy nastala, ale predstaví si to vie málokto... Máte ako poľnohospodár aj vy hlavu v smútku z úrody?**

Roľník od Adama vždy gazdoval pod holým nebom a bol odsúdený na vrtochy počasia. Globálne otepľovanie sa určite podpíše pod zdecimovanie úrody suchom. Lenže pri potrebe sto kilogramov potravinárskeho obilia na obyvateľa na Slovensku pri vykrytí krmného fondu a vykrytí fondu priemyselného spracovania obilia ani po tejto žatve (aj vzhľadom na vlnajúcu nadúrodu) nie je ani najmenší dôvod robiť paniku, že ceny pekárenských výrobkov by mali rásť.

A či mám hlavu v smútku? Nuž, príroda je raz štedrejšia, raz menej a roľník vždy musí byť dobrým gazdom, aby si v hojnom roku niečo odložil aj na horšie časy. Takže ak sa hovorilo volakedy za čias môjho starého otca: kto počtuje, ten gazduje, dnes to nič nestratilo na platnosti, skôr naopak.

• **Často sa rozprávam s mliekarmi, so syrármi a s inými, čo žijú z produkcie lúk a polí. Aj vy už roky riešite problém so spravodlivým zhadnotením práce a nákladov? Zás si budú prirážať obchodníci a producenti na obilí takmer nič nezarábia...**

Eufória radosti, keď sa otvárala náruč zahraničným obchodným reťaz-

com, nemala konca kraja. Bude všetkého nadostač (nainjektovaného mäsa vodou, lacných párkov bez mäsa, zafarbenej sviečkovej z bravčového karé, mliečnych produktov bez živých kultúr, paradajok a papriky bez vône a chuti, všetko v príťažlivých obaloch..., za mzdy našich pracujúcich, dôchodky dôchodcov a sociálne dávky nezamestnaných. Dnes sa hovorí o opatreniach, ako zamedziť vyhýbaniu sa plateniu daní vývozom peňazí do daňových rajov. Naše reťazce v spriaznenom účtovníctve dcérskych spoločností vytvárajú hospodárske výsledky v materských spoločnostiach v zahraničí, kde sa platia dane zo zisku a kde, prirodzene, aj životná úroveň tam pracujúcich občanov má byť z čoho ďaleko vyššia. Je naivné si myslieť, že boj proti obchodným reťazcom pre zvyšovanie porovnateľnej kvality výrobkov a znižovanie nákupných cien sa dá robiť hrozobami pokút, napríklad za jogurt po expiračnej lehote. Ak pôdohospodárstvo nepodporíme v oblasti spracovania a predaja domácej produkcie ako konkurencie reťazcom, dovtedy nijaká iná legislatíva nedotlačí tieto spoločnosti preferovať predaj domácich slovenských výrobkov, aj keď sa to verbálne navonok deje. Máme 2 752 dedín, tieto v základných potravinách môžu byť všetky sebestačné. Stačí sa len prísť pozrieť povedzme do obce Branovo...

Stanislava BECÍKA poznáme nielen ako naslovovzatého poľnohospodárskeho odborníka, ale aj ako nekompromisného kritika nedostatkov v rezorte pôdohospodárstva.

tu, samozrejme, najdôležitejší fenomén, a tým je udržateľnosť osídlenia vidieka a krajinotvorba.

• **Rozvoj vidieka – spomína sa v akýchkoľvek oblastiach, krajina, relax, turistika... Prečo sa o rozvoji vidieka nehovorí rovnako zaoberajú aj v súvislosti s rozvojom jeho produkčných kapacít?**

Predseda ľudia nežili a nežijú na vidieku vo vzdialených obciach, aby päťdesiat až šesťdesiat kilometrov dochádzali do priemyselných centier za prácou, ale aby tam, kde žili a žijú, obrábali pôdu a dorábali poľnohospodárske produkty. Veď Slovensko bolo na dvesto percent sebestačné v bravčovom mäse, mlieku, hydine, ovoci, zelenine a dnes je to pod hranicou štyridsať percent! Krajina sa nielen spriemysľuje, ale čo je najpodstatnejšie a najhoršie – poľnohospodársky priem padá. Bude sila krajiny v blatníkoch alebo v automobilových elektrozväzkoch, alebo v sile potravinovej sebestačnosti, keď príde recesia na priemyselné výrobky? Potravina – predovšetkým domáca kvalitná a zdravá, je a najmä bude vždy vo výhode, len aby sme neplakali, keď už jej nebude.

• **Na Slovensku je istá societa, o ktorej hovoríme, že je nezamestnateľná, povezmeme v priemysle s technologickými postupmi. Na tie nemá vzdelanie. Mohlo by práve poľnohospodárstvo po určitom preškolení a získaní pracovných návykov týmto ľuďom dať prácu? Nebolo by to výhodnejšie pre spoločnosť, ako zásobovať ich iba sociálnymi dávkami?**

Už som spomenul spriemysľovanie krajiny, s čím, samozrejme, je spojená aj potreba i prílev kvalifikovanej pracovnej sily. Uvediem živý príklad. Pred tromi dňami ma jeden veľmi významný vysokoškolský profesor oslovil, či by som mu nevedel pomôcť s rekonštrukciou domu v meste Nitra, pretože sa nevie dopracovať k partii šikovných murárov a tesárov. Moja odpoveď bola: vážený pán profesor, keďže chodíte lanáriť na stredné odborné učilište stavebné všetkých maturantov bez rozdielu prospechu, žiaľ, aj tých, ktorí v riadnom termíne pre zlý prospech

nezmaturovali a budú maturovať v septembri, aby sa prihlásili na vysokoškolské štúdium, kde budú prijatí a zapísaní do I. ročníka, nuž vážený pán profesor, nečuduj sa, že ti nemá kto rekonštruovať dom. Lebo z týchto študentov mali byť kvalitní odborníci v stavebníctve s dobrými platmi. My z nich však urobíme nekvalitných inžinierov, ktorých potom za vysoké náklady daňových poplatníkov budeme rekvifikovať do ďalších, pre spoločnosť neefektívnych profesií, alebo v lepšom prípade nám budú inžinieri vykladať tovar do regálov v obchodných reťazcoch... Nuž, taká je pravda o našom záujme o rozvoj vidieka, ktorý v komplexe nie je len o pôdohospodárstve, ale o širokej škále efektívneho spôsobu využitia krajiny s harmonizáciou rozvoja príťažlivosti tohto odvetvia pre mladých ľudí a budúce generácie.

• **Ako hodnotíte súčasné postavenie slovenského gazdu (v malom i vo veľkom) v rámci EÚ?**

Bývalá pätnásťka v EÚ, to sú zväčša maloroľníci s výmerou do tridsať hektárov, koncentráciou zvierat do päťdesiat kusov; sú to viac-menej rodinné farmy, kde poberateľom dotácie je rodina, ktorá v tom odvetví hľadá spôsob, ako čo najefektívnejšie využiť potenciál pôdy a finančných prostriedkov na štandardný život roľníka. U nás po príkazovej ekonomike sa zrušila živočišná výroba, stavy kráv klesli pod dvestotisíc, a to spolu aj bez trhovej produkcie mlieka, o ošípaných sa ani nezmiňujem, zelenina klesla z výmery štyridsaťšesťtisíc hektárov pod osemtisíc, podobná situácia je v ovocinárstve a vo vinohradníctve. A slovenský gazda ako keby vymrel. Ako jeden spomedzi nich považujem za dôležité silné previazanie odvetvia rastlinnej a živočišnej výroby, popri prípade špeciálnej rastlinnej výroby. Je otázne, či slovenským gazdom možno nazvať podnikateľa na pôde s mulčovačom, alebo producenta štyroch plodín, ktorý bez štipky zodpovednosti za kultúru krajiny, za protierozné opatrenia, za ochranu biotopov dokáže v komplexe na hraniciach štyroch dedín obsiať repkou štyri stohektárové parcely vedľa seba. Viete, gazda je ten, kto so svojim gazdovstvom žije, je v kontakte s ľuďmi, so zvieratami, zdieľa ich osudy. Gazda sa nedoväža veľkopansky na svoje majetky. To je však chyba legislatívy v prvej polovici deväťdesiatych rokov, keď transformovaný majetok oprávneným osobám po štyridsiatich rokoch spoločného užívania v družstvách bol po roku 1989 premenený alebo ukradnutý vládncami stranami na družstevné podielnícke listy. Toto je dôsledok súčasného stavu nášho pôdohospodárstva a dôsledok najmä toho, že ľahko a lacno nakúpené podielové listy sa dnes dostávajú do rúk zahraničného kapitálu. Jeho lokálpatriotické zmyšľanie ku katastrom, kde hospodária, a tam žijúcim občanom je asi také ako lokálpatriotické zmyšľanie zahraničných obchodných reťazcov voči dodávateľom slovenských potravín...

• **Ak by ste boli teraz v tomto období pri súčasnej legislatíve minister, čo by ste riešili prioritne?**

Štát, ktorý nevie nachovať svoj národ, prestáva byť vlastnou. Majme na zreteli, že táto zem nás prijala ako svojich hostí, usilujeme sa ju preto ako dobrí hospodári zachovať aj pre budúce generácie. Nič iné by som nerobil, len venoval legislatívnu, odbornú a kontrolnú činnosť naplneniu podstaty poslania života v krajine, aby sme mohli byť dobrou vlasťou a aby sme našu krásnu prírodu s potenciálom pracovitých ľudí zachovali aj pre ďalšie pokolenia. A mojim veľkým snom je, aby nehomopáli noma nezamestnaní pri krčmách, ale podávali výkony najmä v pôdohospodárstve, a nech homopálajú nohami lekári a zdravotné sestry v nemocniciach, keď nebudú mať čo robiť. Vtedy bude prosperujúca, zdravá spoločnosť, mladí ľudia nebudú mať záujem utekať do zahraničia a Slovensko bude ozaj krajinou slušného života.

Pamiatky na odvážnych dobrovoľníkov, ktorí v roku 1849 bojovali na Branisku

Sedlo Chválabohu spája Šariš so Spišom

Text a archivné foto: Viktor BONDARENKO

Názov Branisko je odvodený od slova brániť sa a pochádza z obdobia začleňovania Spiša do Uhorska zo začiatku 12. storočia. V roku 1311 malo pohorie názov Rudno a o sto rokov neskôr Branysa (brán sa), až z roku 1525 je zaznamenané v dokumentoch ako Branyzsko. Jeho zlomová časť v nadmorskej výške 750 metrov má názov Chválabohu. Práve tam sa pohorie delí na severnú časť pomenovanú Smrekovická a na južnú časť s názvom Sľubická. Cez sedlo Chválabohu viedla spojnica Šariša so Spišom. Náročný prechod serpentínami nahradil vybudovaný problematický cestný tunel, sprevádzkovaný v roku 2003.

Do roku 1556 sa sedlo Chválabohu nevyznačovalo ničím zvláštnym, okrem prírodných krás. Pôvodne tadiaľ nešla ani cesta. Po korunovácii cisára Ferdinanda I. zriadili v Uhorsku v tom roku prvú kráľovskú poštu, ktorá viedla z Viedne cez Ružomberok, Levoču, pohorím Braniska do Prešova a Košíc. Vtedy postupne zanikala stará cesta cez sedlo Humence a postavili novú cez Chválabohu. Na tomto vrchole sa postupne odrážali mnohé spoločenské, politické a vojenské udalosti. Prechádzali tadiaľ cisárske i kurucké vojská počas stavovských povstaní, ba aj vojská v čase druhej svetovej vojny.

■ BITKA O BRANISKO

Z mnohých dramatických udalostí je najznámejšia bitka o Branisko 5. februára 1849. Vtedy vrchol Chválabohu obsadilo cisárske vojsko a pod Braniskom zo strany Spiša od Korytného bola rozmiestnená maďarská armáda s miestnou domobranou. Výhodnejšie postavenie a aj bližšie k víťazstvu mala cisárska armáda, ale nečakaným útokom maďarských vojsk boli cisárski vojaci v tejto bitke porazení. Na jej pamiatku postavili na rozhraní 19. a 20. storočia na skalnom brale nad cestou pamätník, ktorý symbolizoval víťazstvo maďarských revolučných síl v bitke o Branisko. Pod vplyvom politických udalostí a zmien neskôr tento pamätník odstránili a premiestnili ho pod Branisko do obce Korytné. Na mieste spomínaných bojov, len niekoľko metrov od premiestneného pamätníka, postavili skromnejší drevený obelisk s kamennou mohyloou. Pravidelne tu však vidno venčeky a kytice s maďarskými národnými farbami...

■ STOPY VIA NOVY

Pôvodná „stará cesta“, vedúca Braniskom, bola už nielen úzka, ale aj mimoriadne strmá. Preto v roku 1940 firma Via Nova, ktorá upravila aj prameň pri Sivej Brade, postavila dnešnú cestu vrátane zárezu v sedle pohoria Branisko. Stará cesta bola prístupná ešte v šesťdesiatych rokoch a pri pešej túre do pohoria

Pomníky na Branisku a v Spišskom Podhradí, ktoré pripomínajú dramatické roky revolúcie rokov 1848 – 1849 a boj slovenských dobrovoľníkov a cisárskych oddielov s košúťcami.

Braniska neraz počestným podstatne skrátila cestu. Dokonca sa dalo pred zárezom odbočiť na starú cestu a prejsť pôvodným sedlom ešte aj autom. Vodičov a povozníkov, ktorí predtým inú cestu nemali, bolo treba obdivovať, že sa na ňu vôbec dali. Dnes „stará cesta“ už zarastla náletmi drevín, je nepriechodná, ale pred zárezom od strany Spiša dá sa jej krátkym úsekom do pôvodného sedla dostať a na jeho vrchole je chatka, ktorá pôvodne patrila štátnym lesom, dnes je súkromná...

Samozrejme, súčasťou každého mesta je tiež cintorín, lebo a aj on vydáva historické svedectvá. Nielen o osobnostiach, ale napríklad i o maďarizácii po roku 1848. Pri čítaní náhrobkov vidno predovšetkým v mestách so značným, dovtedy nemeckým zastúpením, ako tam začína prevládať maďarčina. Na cintoríne v Spišskom Podhradí sú už svojím stvárnením zaujímavé najmä dva hroby od významných autorov. Jeden patrí Jánovi Harmattovi s manželkou. Ján Harmatta mal v Spišskom Podhradí

továreň, v ktorej pracovalo okolo dvesto zamestnancov, a bol významným priekopníkom zvärania elektrickým prúdom. Jeho patenty využíval aj Henry Ford. Umelecké súsošie – dve sošky anjelikov (putti), ako to bolo nedávno zvykom, ktosi neznámy ukradol a zrejme skončili u zberateľov, v starožitnostiach alebo – v horšom prípade – v zbere. Zdobenú urnu s ďalším puttí v poslednej chvíli zachránili a dali do depozitu. Takto sa uchovalo aj dielo významného sochára Alexiusa (Eлека) Luxa, rodáka zo Spišského Podhradia.

■ PÔSOBIVÝ PAMÄTNÍK

Ďalšou pozoruhodnosťou je hrob, kde boli uložené telá cisárskych vojakov, ktorí padli, či potom umreli v miestnom špitáli. O tých vojakoch, ktorých tam uložili, padlých či zomretých po zraneniach, nie sú nijaké záznamy. Pravda, v roku 1907 ešte žili svedkovia, čo o tom určite mali poznatky. Nad spoločným hrobom je umiestnený pôsobivý pamätník, ktorý z iniciatívy podhradského farára Štefana

Zemančíka postavili v roku 1907. Tento pamätník je nielen významné umelecké dielo, ale si žiada pozornosť najmä z dvoch „ideových“ dôvodov. Toto sochárske pôsobivé dielo vzniklo zbierkou prostriedkov medzi „ľudom“ v období tvrdej maďarizácie a napriek tomu na pomníku nie je uhorská koruna, ale je tam vo venci trojkrížie so slovenským dvojkrížom. A tiež nebol tam maďarský oslavný „vlastenecký“ text, ale neutrálny nápis: „NAPRED. Na pamiatku bojovníkom, ktorí bojovali na Branisku.“ Lebo vtedy určite nemohol slovenský kňaz Š. Zemančík napísať: „Na pamiatku cisárskych vojakov a slovenských dobrovoľníkov.“ Preto volil takýto „neškodný“ text, ktorý by mohol pripomínať tých, čo tam bojovali v roku 1849, ale aj v ďalších bojoch v roku 1919 či 1945, bez ohľadu na ich príslušnosť. Začiatkom štyridsiatych rokov na pamätník osadili iný, dnes už nečitateľný slovenský text. Autorom návrhu pomníka je významný, no zabudávaný slovenský sochár Alojz Štróbl, rodák z Kráľovej Lehoty. Preto ho nemožno nespomenúť. Jeho otec sa prisťahoval zo Sliezska do Kráľovej Lehoty, ktorá bola vtedy významným strediskom hutníckej a železiarskej výroby. Pomník vyhotovil ďalší známy sochár Ernest Fakits.

■ KRVAVÝ PRIESMYK

Akú to kapitolu v priesmyku Branisko napísal revolučný rok 1849. Cisárske vojsko po neúspešnom boji o Spišskú Novú Ves 2. februára (s príspevom Košúťových sympatizantov) ustúpilo mnohonásobnej presile. Cisárske oddiely sa s košúťcami opätovne zrazili v pamätnej Bitke o Branisko o tri dni neskôr. Samotná bitka sa určite neodohrala priamo v priesmyku. Cez priesmyk viedla strmá, na dva povozy široká cesta, lemovaná hustým lesom. V takom teréne mohli nanajvýš zbojníci prepadnúť nejakých počestných alebo neopatrného kočiša, čo sa rozhodovo riskovať. Cisárska armáda určite využila konfiguráciu terénu a zaujala obranné postavenie nad obcou Korytné, a to na svahu pod lesom z oboch strán cesty vedúcej strmo cez les na samotný priesmyk. Bola to výhodná poloha tak pre umiestnenie osemnástich diel, ako aj rozvinutie pechoty, pretože košúťcov museli útočiť do svahu cez otvorenú krajinu. Boj sa preto pre cisárskych vyvíjal spočiatku priaznivo, no do ich tyla odzadu vpadla časť košúťcov vedená miestnymi renegátmi. To roz-

hodlo o výsledku zrážky a cisárske vojsko sa dalo v panike na ústup. Ustúpili pravdepodobne až do Širokého, kde prenocovali (bola zima), potom sa spojili s jednotkami idúcimi z Prešova a tiahli naspäť na Spiš. „Ráno 8. februára odišli z mesta posledné maďarské oddiely. Do Spišského Podhradia vtiahla Rambergova rakúska sotina. ... So stotinou Jablunovského vtiahli do mesta aj hurbanovci. ... Šesťsto hurbanovcov nastúpilo na námestí. ... Za nimi došli na koči sprevádzaní rakúskymi dôstojníkmi na koňoch aj Hurban a Štúr. ... 9. február 1849... druhý deň popoludnia sa v meste zhromaždilo mnoho sedliakov zo susedných dedín. ... Štúr začal hovoriť a vyzval slovenských bratov aby vstúpili medzi slovenských dobrovoľníkov. ... Je to luteránsky farár! ... Štúr ani reč neskončil a už nebolo nikoho, kto by ho počúval...“ (Tirts, R., vydané v Kežmarku 1903 – výňatky, Štátny oblastný archív v Levoči). Pätnásteho februára došli slovenskí dobrovoľníci aj do Spišskej Novej Vsi, kde sa zdržali osem dní.

■ VOJNOVÉ HROBY

Z citovaných dobových spomienok jednoznačne vyplýva, že do bojov na Spiši sa určite zapojili aj slovenskí dobrovoľníci, ináč by ich nespomínal R. Tirts vo svojom diele: „1848-49-iki elélményem különös tekintettel a Cornides-féle szepesi guerilla-vadászok szereplésere a szabadságharczban (Moje zážitky z rokov 1848 – 9 so zvláštnym zreteľom na spišských Cornidesových gerilových lovcov v boji za slobodu / Maďarov).“ Teda dnes by sme povedali partizáni či záškodníci, ktorí výdatne pomáhali pravidelnej košúťovskej armáde aj v bojoch o Spišskú Novú Ves a tiež o Branisko.

Z toho obdobia sa zachovali vojnové hroby v Spišskej Novej Vsi a v Korytnom, kde po rakúsko-maďarskom vyrovnaní boli Maďarmi postavené „hrdinom“ dôstojné pamätníky. Prečo potom vladnúca moc zabudla na Spišské Podhradie? Nuž asi preto, že tam neboli pochovaní honvédi, ale cisárski vojaci, v ktorých radoch bojovali aj hurbanovci.

Oprávnené sa domnievam, tento úsek našich dejín si zaslúži mať pamätníky, aby nám tieto udalosti pripomínali nielen na cintoríne v Spišskom Podhradí, ale aj na námestí a tiež v samotnom priesmyku Braniska. Pritom uvedený vojnový hrob je už v biednom stave a s úrnu potrebuje zreštaurovanie. Je našou povinnosťou aj inštalovaním pamätných tabulí alebo pomníkov pripomínať si význačné osobnosti či udalosti našich dejín. Tým viac, že neraz si naše význačné osobnosti i udalosti prisvojujú iní.

BESEDNICA

Nedávno sme si pripomenuli a oslávili sviatok sv. Cyrila a sv. Metoda, ktorý odkazuje na rok 863, keď na územie našich predkov prišli títo solúnski bratia na pozvanie panovníka Rastislava, aby tu šíрили kresťanskú vieru v jazyku a písme ľudu zrozumiteľnom. Pri príležitosti 1147. výročia tejto misie na Bratislavskom hrade inštalovali jazdeckú sochu

kráľa Svätopluka v nadživotnej veľkosti, ktorá zobrazuje panovníka starých Slovákov na vzpínajúcom sa koni. Autorom sochy je významný slovenský sochár a umelec Ján Kulich. Bronzový pomník so žulovým podstavcom je vysoký bežmála osem metrov. Na podstavci je nápis Svätopluk a ozna-

„Po voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2010 novozvolený predseda Národnej rady Slovenskej republiky Richard Sulík zostavil expertnú skupinu pod vedením historičky Maríny Zavackej, ktorá mala posúdiť umelecký a historický aspekt sochy. Komisia sa vo

komisia nazdáva, že došlo k spolitizovaniu kampane vedenej proti soche, pričom cieľom je odstrániť sochu z nádvorja a zmeniť súčasný text na podstavci sochy. V úvode stanoviska sa uvádza: Pani Marína Zavacká je verejnosti všeobecne známa svojimi negatívnymi názormi

ktorá by pre pána predsedu NR SR takisto pripravila odborné stanovisko na sochu kráľa Svätopluka. Pán predsedu NR SR... neodpovedal.

Po verdikte predsedom NR SR zriadenej komisie a ignorovaní oponentov v čase vlády Ivetky Radičovej vtedajší predseda parlamentu Richard Sulík nariadil odstrániť zo štítu sochy Kráľa Svätopluka dvojkríž, symbol kresťanstva a cyrilo-metodskej tradície. „V októbri 2010 na podnet predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Richarda Sulíka autor sochy Ján Kulich prekryl rovnoramenný dvojkríž na štíte sochy kovovou puklicou. Sulík túto úpravu vysvetlil ako zabránenie vzbudzovania asociácií dvojkríža na štíte so znakom Hlinkovej gardy.“

Bližšie sa 25. výročie prijatia demokratickej Ústavy Slovenskej republiky si predstavitelia štátu isto pripomenú na „hradnom vírku“. Bude dobrou príležitosťou napraviť túto krivdu na dejinách, umelcov i jeho diele. Súčasní slovenskí politici pri kormidle štátu by si mali uvedomiť, akým hrubým spôsobom sa zasiahlo do pôvodného zobrazenia kráľa Svätopluka, umelcovej koncepcie diela i jeho autorských práv a jeho monumentálnemu dielu na Čestnom nádvorí Bratislavského hradu vrátiť česť i pôvodný vzhlad.

Autor je politológ.

Esto memor, pán Sulík!

Miroslav ŠUŇAL – Foto: Štefan KAČENA

čenie Kráľ starých Slovákov. Je na ňom tiež citáť zo začiatku buly pápeža Jána VIII. Industriae tuae, ktorú Svätoplukovi poslal v roku 880! Všetko nasvedčuje čulým diplomatickým vzťahom medzi Svätoplukovou dŕžavou a Byzanciou a neskôr aj Rimom. Tieto styky, diplomacia, samotní diplomati či vtedajšia diplomatická korešpondencia sú však na samostatnú kapitolu.

V nasledujúcich riadkoch sa chcem venovať histórii nie takej dávnej a jej aktérom, keďže je, žiaľ, reálne potvrdené, že pamäť dnešných obyvateľov Slovenska začína byť kriticky krátká. Priblížme si, čo sa vlastne dialo po odhalení sochy kráľa starých Slovákov verejne dostupnými informáciami:

svojom stanovisku okrem odborných argumentov vyjadrila k soche v tomto zmysle: Historické osobnosti tvoriace súčasť národných dejín si nemožno prisvojovať na akékoľvek stranícko-partikulárne ciele. Inštalácia akéhokoľvek pomníka na každom podobnom mieste by mala byť výsledkom širšieho konsenzu, a nie rozhodnutím úzkej stranícko-politickej špičky jednej politickej strany – navyše v období tesne pred voľbami. Opačný názor vyjadrili členovia odbornej komisie pri Slovenskom historickom ústave a Historickom odbore Matice slovenskej pod vedením historika a medievalistu Richarda Marsinu. Okrem odborných argumentov sa

na jazdeckú sochu kráľa Svätopluka a zostavila komisiu zloženú výlučne z osôb, ktoré sa politicky a publicisticke aktívne angažujú za odstránenie jazdeckej sochy kráľa Svätopluka z Čestného nádvorja Bratislavského hradu. Týmto bola od počiatku spochybnená objektivita komisie.“

Text tiež informuje, že 18. augusta 2010 sa riaditeľ Slovenského historického ústavu písomne obrátil na predsedu NR SR so žiadosťou o doplnenie ustanovenej komisie K. Zavackej o ním navrhovaných odborníkov alebo o poverenie renomovaného historika a medievalistu, univerzitného profesora Richarda Marsinu zostavením ďalšej komisie,

Chytráci a kalkulanti vek stromov nerátajú letokruhmi, ale kubíkmi a eurami

Biblia lesníctva má tiež svojich apoštolov

Text a foto: Ladislav MALÁK

Letokruhy na pni zoťatého stromu sú ako letokruhy našich životov. Týmto viac či menej súmerným kružniciam, ktoré vytvaroval čas v živote jedle, smreka, buka či javora, najlepšie rozumejú lesníci. Zrelý strom má tých letokruhov okolo sto, ale sú listnatí či ihličnatí mohykáni, čo majú aj dvesto, tristo rokov... Lesník tak vo svojom lesnom obvode žije so stromami i s celými porastmi, ktoré mu zanechal predchodca, i s tými, ktoré on odovzdá svojmu nástupcovi. Vysádza ich, pestuje i ochraňuje s úmyslom odovzdať zelenú štafetu náročnej roboty ďalej s čo najväčšou profesionálnou cťou i svedomím – podľa litery lesníckej „biblie“ zakladateľa pokrokového slovenského lesníctva Jozefa Dekreta Matejovie, rodáka z Dobroča pri Čiernom Balogu.

Zo súboru fotografií Ing. B. NEMCA Od Tisy a Bodrogu po končiare Tatier (94 – 2 655 m n. m.) publikujeme snímku Morské oko na prelome jesene a zimy.

Ing. Benedikt NEMEC si túru do lesa nevie predstaviť bez fotoaparátu.

Nad letokruhmi svojho života sa nedávno pozastavil aj lesný inžinier Benedikt Nemeč, ktorý žije v metro-pole Šariša. Má ich sedemdesiat. A v súzvuku s nimi žije aj s letokruhmi stromov vo východoslovenských lesoch. A tiež už dlho. V Tatranskej Javorine sa narodil priam do ich náručia. A keďže naše životné cesty sa stretli už v roku 1961, keď sme začali vedno študovať na Strednej lesníckej technickej škole v Lipovciach pri Prešove, za päťdesiatpäť rokov dobrého

kamarátstva, najmä cez lásku k lesu a prírode, môžem bez štipky prídavku fantázie povedať, že Beňo Nemeč patrí prinajmenej na východnom Slovensku k výraznejším osobnostiam v celoživotnom zápase o slovenské – a zvlášť o východoslovenské lesy, o ich krajšiu tvár a lepšie zdravie. Pri ňom sa do litery naplňujú slová básne, ktorou sme si vlni na pomaturitnom stretnutí po päťdesiatich rokoch zohrievali srdcia: Podat' si ruku – vzácny dar, no ešte krajšie rátať päťdesiat. Och, veľa, veľa

je tých čiar na našich čelách – tam je znať, že nežili sme darmo snád, bránili zdatne lesa piad'...

■ PREMIANT TRIEDY

Ing. Benedikt Nemeč sa nehanbí za svoje vrásky. Sú odrazom svedomitej roboty, ktorú sa usiloval povýšiť na poslanie. Dokazovať, že práve lesník je najlepší ochranca prírody a hospodár v lese. Byť v prvej línii tohto úsilia. Prvým – najlepším, bol po celé štyri roky už v našej triede lesníckej školy.

V lesníckej botanike i dendrológii, v lesníckej zoológii i entomológii, v matematike i v predmetoch pestovanie lesa a hospodárska úprava lesov... bol premiant. A na jednotku aj kamarát. Mňa učil zjazdovému lyžovaniu, viacerým pomáhal s matematikou. Po vyučovaní ho to vždy ťahalo do lesa v okolí školy, na lesné lúky v údolí Lačnovského potoka, kde často bral aj mňa a spolu sme hľadali ďalšie druhy rastlín do herbárov, aby sme si poistili u profesora botaniky výborné hodnotenie.

Dobre sa mu darilo aj v štúdiu na Lesníckej fakulte Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene, ktorú absolvoval v roku 1970. A po nej už nasledovalo náročných tridsaťpäť rokov služby pre východoslovenský les! Postupne sa vypracoval až na vedúcu riadiacu funkciu – v roku 1990 sa stal obchodno-ekonomickým námestníkom riaditeľa štátneho podniku Východoslovenské lesy Košice – najväčšieho podniku štátnych lesov vo vtedajšej česko-slovenskej federácii s vyše štrnásťtisíc pracovníkmi...

■ ČAS KALKULANTOV

V období po novembri 1989 zažíval najväčšiu záťaž práve úsek obchodu a ekonomiky i celá organizačná a personálna sféra podnikov štátnych lesov. Začal sa proces reprivatizácie – vracanie lesného majetku pôvodným vlastníkom. Chytráci stavali po dedinách gátne, drevo chceli aj od štátnych lesov, ale bez včasného platenia – na sekeru...

Nepriaznivá situácia bola aj vo vzťahu lesníkov a podnikov drevospracujúceho priemyslu. Východoslovenskí štátni lesníci však celé toto zložené obdobie ustáli so cťou. A to ešte museli čeliť spochybňovaniu svojej profesionality od samozvaných „ochrancov“ prírody.

Inžinier Nemeč sa nad tým všetkým najprv pousmeje, no postupne sa tvári vážnejšie. Hovorí, že aj keď lesníkov tieto „aktivity“ lesníckych analfabetov vyčerpávali, lebo verejnosť bola na vážkach, komu uveriť, a bolo treba ľuďom všetko opakovane vysvetľovať. Keď ponovembrové mudrovanie rozumkárov, čo majú lesníci robiť, koľko majú ťažiť, komu a za koľko drevo predávať a kto koľko štátneho lesa na Slovensku sprivatizuje, postupne ustalo, nanovo zosilnelo všeobecné vedomie, že les je predsa len naše spoločné národné bohatstvo, ktoré treba chrániť a zveľaďovať.

■ ZNALECKÝ POHĽAD

Aj keď je Beňo Nemeč v súčasnosti v lese iba peší turista s fotoaparátom v ruke a v zime stále zdatným a vytrvalým lyžiarom, dianie v odvetví slovenského lesníctva pozorne sleduje, a keď pobadá dajaký problém, nahnevá sa. Veci ho znepokojujú preto, že zvyčajne pozná aj pozadie problémov, aj veľkosť rizík. Tie vznikajú, keď sa zámer vopred nepremyslí, keď prídu nebudaj politické tlaky...

Nuž hej! Les je pre mnohých chytrákov stále lukratívna veličina a oveľa viac ako letokruhy stromov ich zaujíma, koľko má ten strom kubíkov, koľko by bolo z neho dosák a koľko to prinesie eur.

Vrchár Ing. Benedikt Nemeč, rodom zo spomínanej Tatranskej Javoriny, pri svojej skromnosti nerád prijíma k svojmu menu epitetá o jeho lesníckych i ľudských kvalitách. Viem však, že sú výnimočné. Preto musím napísať, že vždy veľmi chcel. A spolu s ním pridávam do odkazu našim nasledovníkom ešte toto: Buďte v strehu, lebo nad dedičným lesom našich otcov sa ešte stále hrčia čierne mrákavy zlých ľudských úmyslov, proti ktorým treba rázne bojovať. A vašim stromom isto-iste pribudnú len samé výrazné a súmerné letokruhy. Bude to v súzvuku s literou lesníckej „biblie“ priekopníka slovenského lesníctva J. D. Matejovie.

Marián Martin Marek
GEIŠBERGOVCI

Stretnutie dvoch generácií,
prepojené najkrajšou melódiou života - RODINOU
- Marián, Martin a Marek Geišbergovci
v Galérii Jána Kulicha vo Zvolenskej Slatine.
Vstupné: 10.-€

25.8.2017
19:00 hod.

Predpredaj vstupeniiek: www.ticketportal.sk
Vstupné pred koncertom na mieste 12.-€

gjk galéria
jána
kulicha

www.galerijanakulicha.sk • www.facebook.com/GaleriaJanaKulicha

Matičné vydavateľstvo chce nachádzať svojich čitateľov aj cez prázdniny

Vôňa, chuť a lákadlá dovolenkového čítania

Text: Martin JADRANSKÝ – Foto: archiv VMS

V matičnom týždenníku pravidelne prinášame pohľad na aktualitu knižného trhu aj hodnotenia vydaných kníh s odporúčaním čitateľa. Tentoraz sa na širšom priestore bližšie pozrieme na produkciu matičného vydavateľského domu venovanú mladším čitateľom.

Prečo takéto orientácia, zjavná od začiatku modernej vydavateľskej činnosti MS? To sa už pýtame riaditeľa matičného vydavateľstva Stanislava Muntága.

„Odpoveď skúsím trochu štruktúrovať. Nadväzujeme na pôsobenie našich predchodcov a veľkých inšpiratívnych vzorov vo vydavateľskom diele MS, najmä J. C. Hronského. Deti sú budúcnosť národa a ak to nemá byť len okrídlená fráza, musíme sa o túto budúcnosť starať. Nesmierne si vážim obetavé pôsobenie pedagógov v základných školách, ktorí vstúpajú deťom nielen základné poznatky, ale aj hodnoty vrátane vzťahu k duchovnému dedičstvu. V našich vydaniach sa usilujeme poskytnúť im čo najlepšiu pomoc. Myslím si, že knihy ako Sliackeho Divy Slovenska, diela z edície Povestová mapa Slovenska, Pavlovičove „hravé etymológie“ (Slováci a Slovák) alebo Rezníkove Literárne hádanky vstúpajú deťom hodnoty, kultivujú ich vedomostné obzory a umelecký cit. Deti, našťastie, čítajú a detská literatúra sa stretáva s čitateľským záujmom. A my, samozrejme, chceme vydávať knihy, ktoré si nájdu čitateľov. Napriek tomu musím trochu poopraviť dojem, ktorý navodila otázka. Z približne päťdesiatich knižných vydaní, ktoré zrealizujeme ročne, je len zhruba dvadsať percent

titulov určených deťom a mládeži. Čo sa týka počtu knižných titulov, dominuje literatúra pre dospelých. V počte predaných výtlačkov patrí detskej literatúre podstatne väčší podiel.“ Tolkohľad vydavateľa...

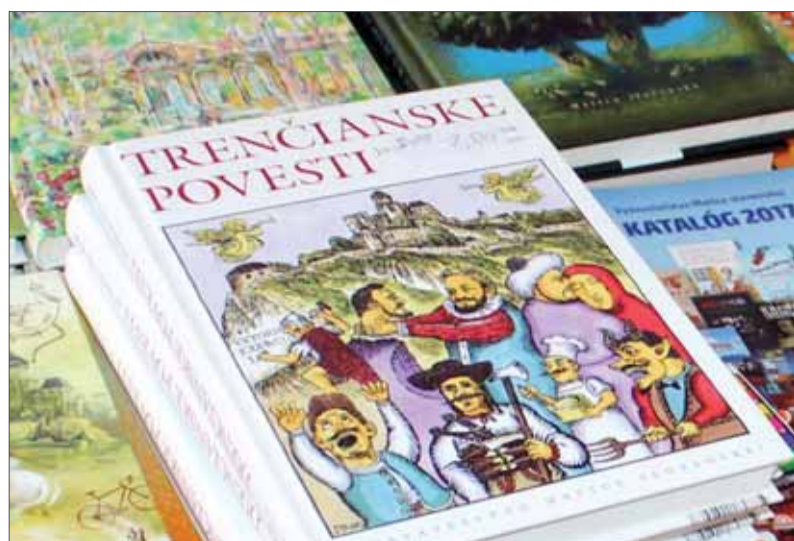
■ LUDOVKOVÝ SERIÁL

Zvlášť lákavá a inšpiratívna „vôňa“ majú takéto pohľady v čase dovoleniek a prázdnin. Máme viac voľného času, ktorý je prajný čítaniu. Skôr však, ako sa pozrieme na knihy určené („len“) deťom a mládeži (ktorými určite nepohrdnú ani starší milovníci dobrej literatúry), pozrieme sa na titul určený prakticky všetkým. O Slovákoch sa totiž hovorí, že sme národ spevavý. Možno práve dovolenková pohoda aktualizuje toto konštatovanie. Po množstve kladných ohlasov na Veľký spevník najznámejších ľudových piesní sa vo vydavateľstve rozhodli zozbierať a upraviť ďalšie piesne. Druhý diel ponúka novú kolekciu 146 krásnych ľudových a 20 najznámejších vianočných koľied.

Ľudová pieseň nás sprevádza celým životom. Občas sa stáva, že si nevieme spomenúť na slová alebo vymyslieť, ktorú ďalšiu zaspievame... Práve táto knižka posluží viac ako dobre a presvedčí, že poklad, ktorý sme zdedili, je takmer nevyčerateľný!

Kým dospelí spievajú, deti povesti čítajú. Levočské povesti do knihy uložil Ján Milčák. Kráľovskú Levoču objímali hrubé kamenné múry, ktoré mali päťnásť báh. Do mesta sa vchádzalo troma bránami, vždy po moste nad vodnou priekopou. Uprostred Levoče stála honosná radnica so zvonnicou, ktorá ohlasovala všetky dôležité udalosti. Aký bol život kráľovského mesta v časoch jeho najväčšej slávy, aké neobyčajné i zázračné príbehy si pamätajú jeho múry, to prezradí vybraná kolekcia povestí. Prejdete spolu s nimi hrkotajúcimi vozmi úzkou mestskou bránou, navštívite rušný rínek s kopcami a remeselníkmi, kováčsku dielňu s bafkajúcimi mechom...

Igor Válek sa ponoril pod vodné plochy v Povestiach o slovenských jazerách, plesách, studničkách. Prichádza so zbierkou tajuplných príbehov o modrastých okách, očiach a očkách slovenskej krajiny. Prečítate si o oravskej živej vode, bielej panej v Lipove, vypustenom jazere v Turci, utopenej dračici, ale aj o Čvachtošovi z Počúvadla. Oči veľhôr – plesá – zas zrkadlia príbeh Maše a škriatka v Štrbskom plese, žabej kráľovnej, prezrádzajú, ako vzniklo Vrbické pleso a zmizli boginky či víla v Roháčoch. Zo studničky vytryskla aj naša hymna a vody ďalších hovoria o zrade a láske, ale aj o Jánošíkovi alebo

Matičné vydavateľstvo má vo vzťahu k detskému čitateľovi tradíciu, akú mu môžu iné edičné domy iba závidieť.

o štúrovcach oddychujúcich po zostupe z Kriváňa...

■ PRÍBEHY AJ HRÝ

Trenčianske povesti prinášajú Peter Mišák a Ján Skovajsa. Zbierka približuje kraj pod Trenčianskym hradom, niekdajším sídlom Matúša Čáka. Vraj tam zhrmazdil obrovské poklady... Povest' vedie ďalej do minulosti, približuje časy, keď jaskyňa na trenčianskej Skalke obývali pustovníci Svorad a Benedikt, i časy, keď šašo rozveselil krutého veľmoža Ctibora a ten mu za to postavil hrad. Povest' vie (a povie) aj o tajomstve Studne lásky, Katovom dome, i o tom, čo skrývajú krypty trenčianskeho kostola. O kuruckých vojnách a zbojníkoch v Soblahove a Inoveckých horách, ako aj mnoho ďalších nevsedných príbehov.

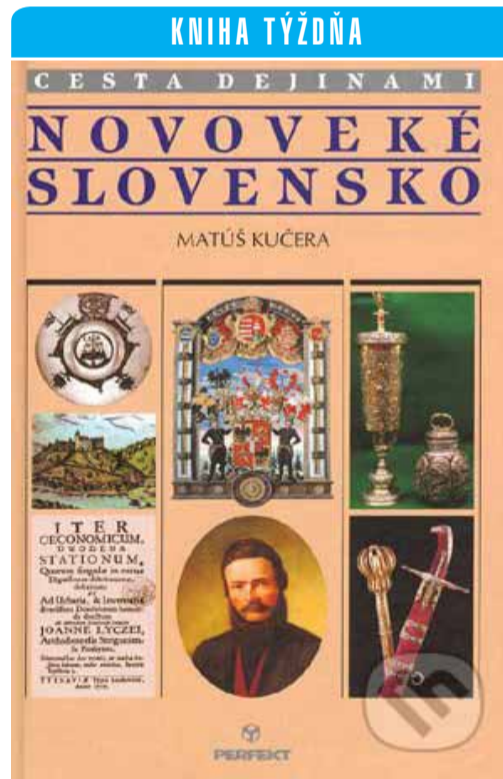
Povesti a príbehy z medenej Bystrice ponúka Ondrej Sliacky. Rušnú minulosť „medeneho mesta“ a oko-

lia sprítomňuje súbor príbehov, ktoré zozbieral naslovovzatý majster. Dozvieme sa o zakliatom levovi vo fontáne, o chudobnom baníkovi, ktorý premochol mor, zistíte, prečo z bystrického neba pršali drevené kríže, rozlísknete tajomstvo oltára vyrezaného slávnym Majstrom Pavlom i záhadu šikmej hodinovej veže. Prečítate si o tajovskom černokňažníkovi aj o prvej a poslednej krádeži J. G. Tajovského...

Namiesto bodky predchýr. V júli vyjde Dobšinského príbeh Starý Bodrik a vlk (v úprave S. Muntága a s ilustráciami M. Čapku). O hrdinom psíkovi a ľudskom nevďaku, o tom, že múdrosťou možno premôcť násilie a že vernosť sa ráta. Zabudnutý klenot, oživený v novom literárnom spracovaní, s nádhernými ilustráciami je obohatený o kolekciu siedmich hier, ktoré rozvíjajú zručnosť, pamäť a fantáziu najmenších. Príjemné leto s dobrou knihou!

Matúš Kučera: Novoveké Slovensko, Vydavateľstvo Perfekt, Bratislava 2017

Sebavedomý a pestrý obraz národa

Vydavateľstvo Perfekt má profesora Matúša Kučera v úcte, vydáva ho na slovenské pomery často – a úprimne povedané nemusí ľutovať: napríklad dielo Postavy Veľkomoravskej ríše vyšlo už v štyroch vydaniach, čo je v slovenskej súčasnosti priam neuveriteľné. Aj táto Kučera kniha vychádza v Perfekte už v druhom vydaní. K povestnému autorovmu rozprávkovému majstrovstvu vybralo vydavateľstvo aj približne dvestotridať reprodukcii, prevažne farebných, čo prirodzene zvýšilo pútavosť diela.

Matúš Kučera je medzinárodne uznávaný medievalista, teda odborník na stredovek, menovite na dejiny starých Slovákov spred zrodu Veľkomoravskej ríše po prvé storočia uhorského štátu, budovaného na štátnických štruktúrach Veľkej Moravy. Pozná však naše dejiny v celistvosti – a dokazuje to aj týmto svojím dielom, ktoré sa začína v čase prvých veľkých námorných objavov a porážky uhorských vojsk pri Moháči – a končí obdobím národného obrodenia. Nadväzuje tak na svoju staršiu knihu Stredoveké Slovensko a vedno s ňou, ak by sme aj nebrali na zreteľ osemnásť ďalších knižne vydaných diel, vytvára ucelený historický obraz národa, sebavedomý a presný, bez hrbenia sa a podlizavosti politickým tendenciám. To sa hrozivým spôsobom – raz čechoslovakistickým falšováním, v ktorom akoby sme ani nemali vlastné dejiny (pozri frekventované spojenie „historické země“, ak sa hovorilo o Česku, alebo boľševická naľukanosť úlohy husitov v našich dejinách a pod.) prejavovalo prakticky celé 20. storočie. Kučera a posledné roky už jeho žiaci – dnes etablovaní historici, nám navracajú národné sebavedomie bez naľukanosti či nacionalistickej pychy. Aj preto treba takéto knihy vrelo víťiť, dávať ich Slovákom na známosť, blahoželať autorovi i vydavateľovi, najmä ak z ich dielne vyjde takéto aj na vzhľad krásna kniha. Vnímatel čitateľ isto ocení aj tri skvelé prílohy publikácie: prehľadné kalendárrium významných udalostí, menný register a register miest a území, v ktorých sa udalosti odohrávali.

(jč)

HUMORESKA

Našinka v tejto informačnej dobe niekedy aj proti jeho vôli zaplavujú informácie, ktoré by nevymyslel ani zúfalý redaktor v čase zúriacej uhorkovej sezóny. Napríklad v londýnskom metre sa rozhodli zrušiť klasické hlásenia s oslovením dámy a páni. Je vraj neko-

rektné, lebo sú aj ľudia, ktorí sa mužskom tele cítia ako žena a naopak. Odteraz bude z reproduktorov znieť „dobrý deň všetci“. Niečo ako naše slovenské „dobrý deň vospolok“, čo dokazuje, že Slovač už dávno rozmýšľala rodovo korektné.

A vôbec, táto rodová agenda, pre milovníkov cudzích

slov genderová, je poriadne hunčústvo. Napríklad také WC pre takzvané tretie pohlavie. V duchu si predstavujem našu poctivú „chyžu“ voľakde na Zemplíne

ské rozprávky sú zúfalo rodovo nevyrovnané. Rozhodol som sa upraviť ich podľa svetlého európskeho vzoru a bol by čert v tom, aby som na tento projekt nezískal

Upozorňujem tiež, že som nemal na mysl istého slovenského podnikateľa. Videli ste však ženu, ktorá by sa označila za širokú?

Na tento fakt ma dobromy-

oženil z Ferom z horného konca, a to im bolo sveta žiť.

Trochu som mal problémy s rozprávkou Hlúpa Jana. Genderové strážkyne sa upokojili až vtedy, keď som jej namiesto konika dal do rozprávky kobyľku a na záver Hlúpa Jana našla šťastie s princeznou a pol kráľovstvom k tomu v pevnom registrovanom partnerstve. Keď som dopísal svoj návrh na zmenu slovenských rozprávok, bystro som utekal na úrad zmeniť si meno na Marka Danková. Skrátka, som žena v mužskom tele. Nech mi teraz šéf skúsi dať výpoved', že celé dni v robote vypisujem súkromné veci. Dúhovi strážcovia genderovej korektnosti ho naučia po kostole hvízdať!

Marek DANKO

Slovenské rozprávky na európsky spôsob

a za ňou pekné v rade trojicu malebných drevených búdok. Pre gazdu, pre gazdinu a tú tretiu pre návštevu, ktorá by si nebola istá pohlavím, teda transgender...

Keď som naďabíl na správy, ktoré oznamovali, že v Anglicku na odporúčenie tamojšej lekárskej komory majú budúcu rodičku označovať „tehotný človek“, dostal som nápad. Naše sloven-

nejaký fajnový grant. Tak napríklad taký Lomidrevo. A čo sú ženy z tvarohu ulepené? Lomidrevo znie oveľa lepšie, a keď ju ilustrátor zobrazí v úsporných plavkách, začnú rozprávky čítať aj pubertiaci.

Hned' ďalšia sa dostala na paškál rozprávka Dlhá, Široký a Bystrozraká. Nech vás nemýli ten chlap medzi dvomi babami.

seľne upozornila jedna známa, ktorá pakuje s feministkami. Tie napríklad na Slovensku už pár rokov vydávajú „Kalendárku“, lebo kalendár je šovinistický mužský termín. To ma inšpirovalo k rozprávke Dvanásť mesačnic. Samozrejme, že pre vyváženosť za nimi do lesa po jahody chodil Maruško. A keď zľu macochu od jedu rozpučilo, Maruškov otec sa

NEKROLÓG

Folklór bol, je aj bude trvalou súčasťou nášho národného kultúrneho dedičstva, nech sa už k nemu stavia ten-ktorý režim či spoločnosť akokoľvek. Slovensko malo a má šťastie na zapálených a invenčných folkloristov, takže kontinuita v približovaní toho najlepšieho, čo náš národ na poli hudby, piesní či tanca vytvoril, je zabezpečené. Predsa len sú straty, ktoré doslova neprebolia. V prípade odchodu nestora slovenského folklóru profesora Štefana NOSÁLA to platí stopercentne.

Folklór bol jeho krvný obeh

Štefan Nosál sa narodil 20. januára 1927 v Hriňovej v rodine pomocného horára a silné folklórne zázemie rodného kraja určilo jeho životnú dráhu. Vyštudoval Stavebnú fakultu v Bratislave, ale už od roku 1949 pôsobil ako tanečník, postupne umelecký vedúci tanca a choreograf mužskej skupiny Odzemkári, neskoršej zložky Lúčnice. To ho priviedlo k tomu, že v rokoch 1953 – 1957 absolvoval odbor choreografu tanca na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, azda aj preto, že od roku 1951 prevzal pozíciu hlavného choreografa súboru Lúčnica, ktorého umelecký vývin a smerovanie formoval zásadným spôsobom až do posledných dní. Jeho takmer sedemdesiatročné vedenie Lúčnice povznieslo súbor na takú úroveň, že je považovaná za svetový unikát a zaraďuje sa medzi najlepšie svetové súbory vo svojom odbore. Za jeho pôsobenia v súbore mu pod rukami prešlo viac ako dvestícipäťsto tanečníkov a vychoval viac ako tridsať profesionálnych choreografov. Vytvoril vyše dvesto choreografických diel a tvoril tiež pre film a televíziu. Spolupracoval so Slovenským národným divadlom i so SLUK-om, režijne sa podieľal na tvorbe folklórnych festivalov a spolupracoval aj so zahraničnými inštitúciami. Štefan Nosál bol za svoje dielo viackrát vyznamenaný, napríklad titulom Národný umelec či Pribinovým krížom I. triedy.

Nestor slovenskej folklórnej choreografie Štefan Nosál zomrel 22. júla 2017 vo veku deväťdesiat rokov. Česť jeho pamiatke!

(mab)

Očovčan Matej BEL – polyhistor, encyklopedista, filozof i zakladateľ našej tlače

Často zabúdaný vzor slovenskej vedy a žurnalistiky

Text Ján ČOMAJ – Ilustrácie: archív redakcie

V marci t. r. poslal do redakcie list náš čitateľ Milan Valocha z Očovej, v ktorom nás upozornil, aby sme v rubrike Pripomínáme si nezabudli na 333. výročie narodenia významného európskeho vedca z prelomu stredoveku a novoveku, mimoriadnu osobnosť rakúsko-uhorského impéria, Magnum decus Hungariae – Veľkú ozdabu Uhorska, ako vo svete nazývali Očovčana Mateja Bela-Funtíka. V rubrike Pripomínáme si uvádzame výročia osobností a udalostí pri piatom, desiatom, stopiatom... atď. výročí (teda deliteľnom piatimi), toto číslo 333 bolo však naozaj priťažlivé – iba sme na list už nemohli včas reagovať – prišiel po uzávierke aktuálneho čísla. Tak naň odpovedáme trochu neskôr, ale aktuálne, pri výročí, v ktorom pribudla ešte jedna trojka: pri 333,3 jubileu Belovho narodenia. Pripadá práve na prostriedok leta.

Poznať svoju vlasť a písať o nej znamená poznať ju v jedinečnosti i v celej rôznorodosti, presne a exaktne, pravdivo a s láskou – až vtedy človek spozná jej hodnoty a všetko to, čo svojim ľuďom ponúka – to stručne povedané bolo krédo polyhistora, encyklopedistu a vydavateľa, redaktora a hlavného autora prvých pravidelne vychádzajúcich novín v Uhorsku Nova Posoniensia Mateja BELA. Pokúsme sa aspoň stručne obsiahnuť rozmernú osobnosť tohto veľkého Slováka i jeho rozmanité priekopnícke dielo.

DIDEROTOV VZOR

Muž, ktorého veľký francúzsky encyklopedista Denis Diderot, o tri desaťročia mladší, uvádzal ako svoj vzor, sa narodil 24. marca 1684 v rodine očovského zemanu – roľníka, ktorý si na živobytie privyrábala ako mäsiar a navyše bol dlhé roky aj richtárom Očovej. Matkou bola sedliacka zemianskeho pôvodu Alžbeta, rodená Česneková. Otec nášho učenca sa písal Matej Biel-Funtík. Bielovcov bolo v Podpoľaní niekoľko, tak pre orientáciu mali ešte prírômu. Dlhý sa uvádzalo, že jeho prímeno vzniklo z toho, že ako mäsiar sa pripravoval zvieratá a predajom mäsa, matka i otec však všemožne podporovali mladého Mateja v štúdiách: najprv chodil do súkromných škôl so základným vzdelávaním (v Lučenci, Kalinove, Dolnej Strehovej), od jedenástich rokov bol študentom banskobystrického gymnázia, istý čas študoval na gymnáziu v Bratislave, pre lepšiu znalosť maďarčiny išiel na gymnázium do Vespému a Pápy, aby sa v poslednom ročníku vrátil do Banskej Bystrice, kde zmaturoval. Už počas gymnaziálnych štúdií ho zaujímala krajina, po ktorej chodil vždy s mapou – topografia mu učarila asi ako prvá veda zo všetkých, ktorým sa neskôr venoval na najvyššej vtedajšej európskej úrovni, ale zanechal aj poznámky o charaktere krajiny, faune a flóre, o zvykoch a folklóre miestnych

Očová si svojho slávneho rodáka Mateja BELA uctila dôstojným portrétnym pomníkom, ktorého autorom bol majster Ján KULICH.

Matej Bel mu zostalo vo vede a dejinách už naveky.

OČARENÝ TOPOGRAFIOU

Otec vo svojom synovi pobadal talent a hoci rodina nebola bohatá (inak by sa roľník a vážený richtár nebol zaoberal porážkou domácich zvierat a predajom mäsa), matka i otec však všemožne podporovali mladého Mateja v štúdiách: najprv chodil do súkromných škôl so základným vzdelávaním (v Lučenci, Kalinove, Dolnej Strehovej), od jedenástich rokov bol študentom banskobystrického gymnázia, istý čas študoval na gymnáziu v Bratislave, pre lepšiu znalosť maďarčiny išiel na gymnázium do Vespému a Pápy, aby sa v poslednom ročníku vrátil do Banskej Bystrice, kde zmaturoval. Už počas gymnaziálnych štúdií ho zaujímala krajina, po ktorej chodil vždy s mapou – topografia mu učarila asi ako prvá veda zo všetkých, ktorým sa neskôr venoval na najvyššej vtedajšej európskej úrovni, ale zanechal aj poznámky o charaktere krajiny, faune a flóre, o zvykoch a folklóre miestnych

ľudí, študovať však išiel teológiu a filozofiu, taká bola zvyklosť tých čias. Na univerzite v Halle patrilo od začiatku (1704) k najlepším študentom – o tom sa neskôr zmienilo niekoľko jeho profesorov. Sám sa priznal, že sa na skúšky pripravoval zodpovedne najmä preto, že nechcel sklamať otca, ktorý bol naňho od začiatku hrdý, a zároveň si uvedomoval, akú finančnú obeť prinášajú jeho rodičia.

STUPIENKY VEDY

Hoci hlavným obsahom štúdia bola teológia a cieľom byť evanjelickým farárom, mladého Mateja viac lákali exaktné vedy, ktoré však na fakulte neprednášali a on si musel nájsť čas na prednášky u susedov alebo v univerzitnej knižnici: tam sa vedel ponoriť do sveta prírodopisu, medicíny, geografie, pedagogiky a orientálnych jazykov. O tri roky sa z Nemecka do Banskej Bystrice vrátil mimoriadne vzdelaný mladý kňaz, ktorý však bol kazateľom – dnes by sme povedali – vo vedľajšom pracovnom pomere, lebo sa v roku 1708 stal prektorom a o dva roky

rektorom jednej z najlepších škôl na vtedajšom Slovensku – evanjelického gymnázia v Banskej Bystrici, kde zároveň vyučoval orientálne jazyky.

Netrvalo dlho a všimla si ho v tom čase chýrna škola – lýceum v Bratislave. V roku 1714 mu ponúkli miesto rektora – Bel školu zmodernizoval, zaviedol vyučovanie takzvaných reálnych predmetov – fyziky, botaniky, geografie, aj ručných prác. Od roku 1719 na žiadosť bratislavských Nemcov sa stal farárom ich evanjelickej cirkvi.

OBDIVUHOVNÉ DIELO

Po celý ten čas vedecky pracoval. Popritom v rokoch 1721 – 1722 vydával prvé uhorské noviny vôbec, spomínané Nova Posoniensia. Študoval archívy a staré historické práce, výsledkom čoho bolo jeho prvé veľké dielo Úvod do dejín dávneho a súčasného Uhorska, ktoré vyšlo v roku 1723 v Norimbergu po latincky, ako vtedy bývalo zvykom. Je to komplexná historiografia uhorského štátu – spred jeho vzniku až do tých čias. S historickou, s národopisnou, so zemapisnou a s jazykovou analýzou, s akcentom na vtedy málo známe slovenské realie: prvé sklárne v Uhorsku, už vtedy štyristo rokov staré, Sklené Teplice, opis Demänovských jaskýň, etnografické bohatstvo slovenského ľudu atď. V roku 1735 v štúdiu a vo vedeckom diele uhorských dejín pokračuje a celé ďalšie desaťročie vychádza jeho Príprava k dejinám Uhorska – s presnosťou francúzskych encyklopedistov zhrmáždil pre budúcich historiografov celý jemu dostupný pramenný materiál k dejinám Uhorska a jeho národov. Zároveň vychádza jeho životné dielo – aj to by stačilo, aby bol známy v celom vtedajšom vedeckom svete: Notitia Hungariae novae historicae geographicae, čo sa prekladá ako Historicko-zemepisné poznámky o súčasnom Uhorsku (1735 – 1742). Štyri objemné zväzky vyšli tlačou, posledná časť zostala v rukopisnej podobe. Zmapované však boli všetky slovenské stolice. Dielo obsahuje dejepisné, zemepisné, národopisné a prírodovedné poznatky. Očividne akcentované osobitosť Slovákov, ktorých uvádza ako potomkov kniežata Pribinu a veľkomoravského panovníka Svätopluka. Po všeobecnej časti sa zameriava na stolice – najprv sa uvádzajú prírodovedné a zemepisné údaje, potom obyvateľstvo, inštitúcie, šľachtické rody, slávne rodiny, slobodné kráľovské mestá, poddanské mestečka, hrady, zámky a kaštiele, mapa každej

stolice so zvýraznenými cestami, ktoré do diela nakreslil najväčší vtedajší geograf Rakúsko-Uhorska Samuel Mikovíni, profesor Vysokej školy banickej a lesníckej v Banskej Štiavnici. Na diele spolupracovalo niekoľko Belových priateľov z rozličných vedných odborov – banskobystrický lekár O. K. Moller, spišský matematik Pavol Kray, rektor kežmarského gymnázia Juraj Bohuš, známy prírodovedec Juraj Buchholz a i. Po Belovej smrti (1749) vyšli súborne jeho prednášky a až do konca storočia sa používali v školách ako učebnice maďarčiny, latinčiny a rétoriky, aj obsiahla Zemepisná príručka Uhorska – ako kvalitný topografický výber z Belových diel a i.

PÁPEŽSKÁ MEDAILA

Za života – ako inak, mal aj veľa neprajníkov. Našli sa dokonca takí, čo ho obviňovali zo špionáže pre cudzie veľmoci. Vraj len preto tak často cestuje, meria, zakresľuje a skúma detaily krajiny. Všeobecne však vysoko prevládala úcta k jeho dielu. Samotný rakúsko-uhorský cisár Karol VI. financoval vydávanie Belových prác. Aj cirkevná hierarchia najsilnejšej cirkvi – od rímskokatolíckej vrchnosti monarchie po Vatikán – mu šla v ústrety, hoci bol evanjelickým kňazom – dokonca ho dekorovala zlatou medailou s portrétom pápeža Klementa XII. Za svojho člena ho prijali najznámejšie svetové vedecké spoločnosti: Kráľovská spoločnosť v Londýne, Vedecká spoločnosť v Petrohrade, Societas latina in Jene, Berlínska akadémia vied.

NEZOSTAL ZABUDNUTÝ

Belovo meno nesie najväčšia slovenská encyklopédia – Encyclopaedia Beliana. Po ňom sa volá Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici i gymnázium vo Zvolene. V Očovej na kopčeku v centre dediny dôstojne sedí vo svojom rektorskem kresle – sochu stvárnil Ján Kulich, rodák zo susednej Zvolenskej Slatiny.

Pri trojstom výročí narodenia zaradili jeho meno do Kalendára najvýznamnejších jubilej UNESCO 1984. Malier Ján Kupecký vytvoril jeho portrét, žiaľ, zachovala sa len kópia, originál je nevedno kde. Bol hrdinom divadelnej hry Jána Soloviča Zvon bez veže. Jeho menom pomenovali planétku objavenú v roku 2001. V Rakúsku, Maďarsku a u nás sa v roku 2014 nakrútil televízny film Matej Bel v réžii Fedora Bartka. V odbornej a populárno-vednej literatúre je dôstojne spracovaný, uvedme aspoň dielo J. Tibenského. P. Cabada, E. Kowalskej, E. Jónu, E. Juríkovej, Belianu, Wikipédiu a i. Všetku tú úctu si právom zaslúži – aj pri tomto nevšednom výročí.

Ako sa do novín Hlas našej dediny dostali svieže Modranské rozprávky

Tajomná spisovateľka s jasnozrením

Text a foto: Robert SCHMUCK

Pred štyridsiatimi rokmi zomrela spisovateľka Mária GAVORNÍKOVÁ z Modry (1908 – 1977). Spisovateľkou ju v čase prvej Slovenskej republiky nazvali spoluobčania, ktorí jej tvorbu síce nepoznali, ale išlo o praktické rozlíšenie ľudí s rovnakým priezviskom, pretože Gavorníkovcov bolo v tomto vinárskom mestečku viacero.

Charizmatickú ženu si veľmi dobre pamätám: nižšia, s hlboko posadenými tmavými očami, skôr mlkva ako zhovorčivá, pevná a rozhodná. Ľudia s úctou hovorili o nej, že vie predpovedať budúcnosť a túto schopnosť využívali aj vysokopostavení predstavitelia štátu. Podiel sa so svojimi tušeniami prichádzali do neďalekého Trlinka (neskôr Malé Trnie, dnes Vinosady) do zámočku, ktorý využíval na oddych predseda slovenskej vlády Dr. Vojtech Tuka...

ZÁPISKY 1936

„Jasnozrenie“, ako nazvala svoje fantastické čítanie blížiace sa svetovej vojny, opisala v životopisnej knihe Zápisky 1936, ktorá vyšla v modranskom nakladateľstve u kníhkupeca Teodora Mesíka po vojne v roku 1945. Aj v nových povojnových časoch pôsobila autorka

tajomne, veľa sa hovorilo povedzme o jej pomoci rádovými sestričkám, keď ich začiatkom päťdesiatych rokov násilím odvážali z kláštora.

Zoznámil som sa s ňou ako čerstvý absolvent gymnázia (vtedy JSS) a elév žurnalistiky. Spolu so šéfredaktorom Filipom Chobotom sme pripravovali slávnostné číslo okresných novín Hlas našej dediny k osemstému výročiu udelenia kráľovských výsad mestu Modra (č. 39 – 41 z r. 1958). Dostal som na ten čas dosť odvážny nápad, že k článkom z okruhu modranských umelcov pripojím aj Máriu Gavorníkovú. Požiadal som ju o napísanie nejakej krátkej literárnej práce. Bolo to v čase oberačiek a v gazdovskom dvore Gavorníkovcov sa voľne pohybovali tovarichári (námedzní robotníci) pri bohatom stole s jedlom, domácimi koláčmi a mladým vínom. Z celým

atmosférou a zo živých rozhovorov som vycítil, ako si v tejto rodine ctia pracovitých ľudí, z prostredia ktorých pochádzali. Neraz som spisovateľku videl nenáhľivo kráčať do práce oblečená v jednoduchom kroji. Čas sa míňal celoročnými robotami vo vinohrade, starostlivosťou o rodinu, duševnou prácou, vzdelávaním.

ČRTA

Ale aby som nadviazal na cieľ mojej návštevy u Gavorníkov, ktorá sa vydarila nad očakávanie, pretože napokon v slávnostnom vydaní okresných novín, ktoré sa v tom čase venovali prevažne štátnemu zbrojníctvu nazvanému kolektivizácia, vyšli sviežo napísané Modranské rozprávky. Aký to bol kontrast v štýle a obsahu vtedajších novin zaoberajúcich sa plnením povinných dodá-

O spisovateľke Márii GAVORNÍKOVEJ z Modry by sme márne hľadali zmienku v súčasných učebniciach literatúry, a pritom vynikala nevšednými vlastnosťami aj hodnotnou tvorbou.

vok, nevyhnutnosťou hnojenia pôdy a nútením vystrašených roľníkov vstupovať do kolchozov.

KREŠŤANSKÉ HODNOTY

Pre slovenskú kultúru má tvorba Márie Gavorníkovej širší význam. V strede jej záujmu bolo šírenie kresťanských hodnôt prostredníctvom ľudovovýchovných hier. Nadväzovala teda na niť, ktorá sa ťahala po slovenskom vidieku už dlhé desaťročia, vlastne už od

18. storočia. Ľudovovýchovné hry našťudovali v mnohých školách, dramatických krúžkoch, detských divadelných súboroch, s nepochybne rodným pôsobením na výchovné, rozumové i citový život mládeže. Boli tiež nositeľmi krásy a uchovania slovenského jazyka, reči mater, aj v časoch národnej neslobody. Jej bezprostredným literárnym vzorom bol spisovateľ Ferko Urbánek, autor desiatok hier z prostredia ľudu a vidieka. Často za ním cestovala do jeho petržalského domu, aby posudzovala jej prvoty a neskôr ju povzbudzoval na ďalšiu tvorbu. Svoje práce konzultovala aj s A. A. Baňikom, tajomníkom Spolku sv. Vojtecha v Trnave. Priradená, svoj vplyv mala i umelecká atmosféra vo vtedajšej Modre, ktorú tvorili maliari, literáti, keramikári, ale aj profesori stredných škôl (V. Kraicová, J. Iľčko, Š. Čpin, I. Bizmayer, Ľubomír Žák Kellenberger, profesori Miko, Dudáš a ďalší).

Mária Gavorníková určite zapadá do mozaiky slovenskej dramatickej tvorby, aj keď je iba jedným malým sklíčkom v nej. Ale ani bez malých sklíčok, hoci len v takej okrajovej časti, akou je ľudovovýchovná spisba, by nebol ucelený obraz o humánných snaženiach našich literárnych predkov.

Z minulosti poučný, pre prítomnosť autentický a do budúcnosti inšpiratívny

Bardejovský sviatok solúnskych bratov

Text a foto: Gabriela KAŠČÁKOVÁ

„... počujte, čo vám vlastný rozum hovorí, počujte všetci, celý národ sloviensky, počujte Slovo od Boha vám zoslané, Slovo, čo hladné ľudské duše nakrími, Slovo, čo um aj srdce vaše posilní, Slovo, čo Boha poznávať vás pripraví...“ Aj tieto slová z Proglasu zazneli 5. júla v evanjelickom kostole v Bardejove, kde sa uskutočnil 22. ročník Cyrilo-metodských slávností ekumenickej jednoty. Hostiteľmi boli Okresná rada Matice slovenskej v Bardejove a Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove.

Tieto slávnosti sa vždy konali pod holým nebom, až tento rok vzhľadom na nepriaznivé počasie boli v interiéri kostola, čo umocnilo atmosféru sviatočného večera. Podujatie prilákalo mnoho divákov všetkých vekových kategórií. Tento rok patronát Cyrilo-metodských slávností prevzala Evanjelická cirkev augsburského vyznania. Slávnostným príhovorom podujatie otvoril a celým programom sprevádzal Mgr. Art. Juraj Bochna, ArtD., riaditeľ HOS Bardejov, a predseda OR MS Bardejov, za Maticu slovenskú Bc. Gabriela Kaščáková, Dušan Pribula a Mgr. Ján Kalist. Život, dielo a význam sviatku Cyrila a Metoda vo svojom príhovore vyzdvihol biskup Východného dištriktu ECAV Mgr. Slavomír Sabol, tiež správca farnosti ECAV v Bardejove Mgr. Ján Velebír. V kultúrnom programe vystúpil evanjelický cirkevný zbor z Bardejova, Vocals z Prešova,

Vo velebých kulisách bardejovskej sakrálnej architektúry mali vystúpenia skvelú akustiku a mimoriadnu účinnosť.

Bardejovský sviatok umocnil pôsobivý kultúrny program.

detský spevácky zbor VINIMINI z Bardejova a gospelová kapela Slnovrat z Bardejova.

Spomienková slávnosť na solúnskych bratov sa za tie roky v Bardejove stala duchovnou stopou, ktorá zanechala v procese konštituovania národnej identity Slovákov hlboký a nezmazateľný význam. O to viac si uvedomujeme, že dialóg s ich dielom je stále otvorený – z minulosti poučný, pre prítomnosť autentický a do budúcnosti inšpiratívny.

Vydarené matičné popoludnie so spevom a s tancom vo Valči

Tam, kde vládnu melódie, je aj dobrá nálada

Text a foto: Ján ŠTEUČEK

V našich minulotýždňových Matičných depešiach sme vás pozývali do Valče pri Martine, kde sa v sobotu 22. júla pod taktovkou tamjšieho aktívneho Miestneho odboru Matice slovenskej, ktorý vedie Ján Lučan, uskutočnilo zaujímavé podujatie plné hudby, spevu a tanca. Tí, čo počúvali organizátorov Valčianskych melódií a dali aj na našu pozvánku, veru neboli sklamaní, ako nám s uspokojením o pripravenom programe referovali aj predstavitelia Matice – tajomník Marek Hanuska a jej oblasťný predseda v Turci Viliam Komora.

ŽABOKREČAN

VALČAN

KOŠOVAN

GALA VYSTÚPENIE

Akýmsi katalyzátorom dobrej nálady bolo už úvodné vystúpenie domáceho súboru Valčan, ktorý pracuje pod vedením Ing. Kataríny Skoršepovej. Folklorná skupina Košo-

van pod vedením Viliama Kurbela z Kanianky už vyše dvadsať rokov zabáva obyvateľov nielen k okolí Prievidze a Bojníc, ale aj v iných slovenských regiónoch i v zahraničí. Renomé

jedného z najznámejších folklórnych združení na Hornej Nitre presvedčivo potvrdila folklórna skupina Hájiček z Chrenovca-Brusna, ktorá vznikla ešte v roku 1979. Jej vedúcim a autorom

väčšiny programov je Ing. Emil Trgňa. Severanku na turčianskych festivaloch a hudobno-kultúrnych podujatiach v Turci manažuje Mgr. Jaroslav Šidla. Mohli sme jej tleskať na oslavách oslobodenia Martina, výročia SNP pri pamätníku na Severe alebo počas Dňa turčianskeho vidieka v Blatnici. Súbor Sučianka píše svoju kroniku už šesťnásť rokov a zvlášť teší konštatovanie, že je kolektívnym členom MO MS v Sučanoch. Vedúcim súboru, ktorý siahajú na predlohách aj zo starších piesňových zborníkov 19. storočia, je Martin Matula. Skupina Priekopčanka s vedúcim Petrom Valáškom je známa nielen v Turci, ale aj v mestečkách a obciach v okolí Bratislavy, Košíc, Prešova, tiež v Českej republike i v Srbsku. Jej členovia sú organizovaní v matičnej organizácii pri martinskej knižnici.

Vedúcim spevokolu Žabokrečan je Ing. Ivan Hulej. Zbor účinkuje od roku 2011 pri Dennom centre seniorov v obci, po ktorej má pomenovanie. Často vystupuje v zahraničí – v českej obci Žabeň, ale účinkoval aj v Paríži, v chorvátskej Rijeke i na stretnutí Slovákov v Slovenskom Komlóši v Maďarsku.

Z Valče od vďačných usporiadateľov si tieto telesá odniesli pamätne listy Valčianskych melódií a odmenu okrem potlesku prítomných bol aj výborný guláš. Na záver si vo finále podujatia zaspievali všetci spoločne, čo iba zvýraznilo, že takéto podujatia sú veľmi dobrou propagáciou činnosti Matice slovenskej medzi občanmi slovenských dedín.

STANOVISKO

Do živého začali aj zaboľeli nedôstojné útoky novinárov a niektorých politikov v printových médiách a v niektorých televíziách na našu najstaršiu národnú, vedeckú a kultúrnu ustanovizeň. Veľmi sa ma dotkli tieto mediálne útoky na matku všetkých Slovákov – Maticu slovenskú. Kto im dal právo prirovnávať ju k nejakým extrémnym skupinám?

Uvedené vyjadrenia urážajú nielen mňa, ale aj desaťtisíce pre národ zaniatených občanov našej vlasti, z ktorých mnohí jej obeťovali veľkú časť svojho života. Nepravdivé výroky podryvujú autoritu nielen štatutára Matice slovenskej Máriana Tkáča, ale aj tých vyše štyrista miestnych odborov MS a tisícky ich

členov, ktorí vykonávajú svoju matičnú prácu pri zachovávaní a rozvoji národných tradícií a kultúry úplne zadarmo a väčšinou aj na úkor takého drahého osobného voľna?

Neponievierajte Maticu!

Predseda MS Marián Tkáč i ďalší členovia vedenia si zaslúžia uznanie za to, z akého marazmu a dlhov dostali so správcou MS Marošom Smolcom a s ich manažmentom Maticu slovenskú do plusových, rozvojových čísel. Zazneli aj slová, že by národná ustanovizeň mohla prísť o účelovú dotáciu Ministerstva kultúry SR, príp. jej krátke-

nie. Z dotácie funguje vyše dvadsať Domov Matice slovenskej po celom Slovensku. Ich činnosť je viditeľná. Dotácia nepriamo pomáha aj takmer 500 Miestnym odborom MS, ktoré sa tiež dokážu

na svojich dedinkách či mestách pozitívne prezentovať. Pracujú pre rozvoj národnej kultúry na našom krásnom Slovensku.

Len ja v Košiciach organizujem sedem krajských matičných festivalov – od prednesu slovenských rozprávok a povestí, slovenskej ľudovej piesne a amaterskeho divadla pre stovky žiakov

a študentov základných a stredných škôl z obidvoch krajov východného Slovenska. A robím to po odchode z Armády SR už trinásť rokov! A všetko to organizujem takmer sám a za vlastné peniaze. Mimochodom aj s pomocou politikov – bývalého podpredsedu vlády SR a ministra školstva doc. Dušana Čaploviča alebo primátora mesta Košice a bývalého ministra zdravotníctva SR MUDr. Richarda Rašiho, bez ich pomoci a morálnej podpory by som tieto krajské prehliadky aj pre rómske deti nemohol pripraviť. Z nich si berme príklad, nie od tých kriklúňov z bratislavskej kaviarne.

František MRVA
Autor je plukovník vo výslužbe, predseda MO MS Košice-Myslava.

MATIČNÉ DEPEŠE

Nevšedná zbierka

Matičná činovníčka Zlatka Halvová z Rožnavy je aj zberateľská rekordérka. Vlastní dvanásťtisíc pier. Sú medzi nimi aj také, o ktorých by na prvý pohľad nikto nepovedal, na čo slúžia. Tvarovo zaujímavé písadlá vystavila pod dozorom komisára Ladislava Hlaváca v rožňavskom D MS a podľa úsudku odborníkov bolo medzi nimi stodeťásť úplných rarít, čím si vyslúžila zápis do Knihy slovenských rekordov. Je to štrnásty slovenský rekord v tomto meste.

Erby Liptova

Dom MS v Liptovskom Mikuláši nezatvára dvere ľudovým umelcom. V jeho interiéri si našli miesto aj drevorezby matičiara, predsedu tamjšieho DV MO MS inžiniera Ivana Lišku. Tento ľudový umelec, ktorý je známy aj výrobou opaskov, pastierskych káps a iných užitočných i ozdobných predmetov z kože, vyrezal erby všetkých obcí a miest Liptova a Oravy, kde pôsobia matičné odbory, a ďalšie matičné emblémy. Nedávno mu tu pripravili výstavu pod názvom Liptovská stolica v erboch, na ktorej predstavil stovku erbov obcí horného a stredného Liptova, ako aj zatopených obcí Liptovskou Marou. V kompletizovaní erbov v Liptove chce ďalej pokračovať.

Obnovili odbor

V minulých dňoch matičiari v Čadci so zakladajúcim členom MS P. Holeštiakom a s ďalšími matičnými funkcionármi uskutočnili mimoriadne valné zhromaždenie s predsavzatím oživiť činnosť a zvoliť nové matičné vedenie, do čela ktorého vybrali skúseného manažera Jána Jarošíka. Ďalšími členmi výboru sa stali historik Martin Turóci, právnik Michal Mozolík, zubný lekár Milan Pišček a riaditeľka DSS Eva Larišová. Viac informácií o cieľoch, podujatiach a plánoch odboru možno získať na: cadcania@gmail.com

Putovanie po Dúbravke

Matičiari v tejto mestskej časti hlavného mesta SR v spolupráci s miestnym múzeom už tretíkrát uskutočnili poznávaciu exkurziu. O ich pohnútkach aj o programe týchto poznávacích prechádzok sme už v SNN niekoľkokrát písali. Tentoraz im sprievodcu robil M. Lučaníč, autor publikácie História a súčasnosť dúbravskej rímskokatolíckej farnosti, a niektoré sakrálne objekty im bezprostredne priblížil kostolník, organista J. Ružovič s manželkou. Popri miestnych pamätihodnostiach si pozreli muzeálne exponáty, ktoré im priblížil správca múzea Mgr. L. Navrátil.

Literátom a dramatikom

Literárny fond – Výbor sekcie pre tvorivú činnosť v oblasti rozhlasu, divadla a zábavného umenia a Výbor sekcie pre pôvodnú literatúru vypisujú tvorivú súťaž na pôvodný divadelný a rozhlasový text, ktorej partnerom je Slovenský rozhlas ako súčasť RTVS. Súťaží sa v oblastiach – divadlo, rozhlas, adaptácie pre divadlo a rozhlas – pôvodnými prácami, ktoré neboli nikde ponúknuté na zverejnenie a autori sa nimi v príslušnom kalendárnom roku nezúčastnia na inej autorskej súťaži na Slovensku. Bližšie informácie na adrese: Literárny fond, Grösslingová 55, 815 40 Bratislava. Uzávierka súťaže je 30. 9. 2017.

(red)

Marián TKÁČ
predseda
Matice slovenskej

Kritický stav?

Cestujem po Slovensku veľa a často a vidí sa mi, že vzdialenosti sa zväčšujú, zjazd z mesta do mesta a z miesta na miesto trvá čoraz dlhšie. Žeby sa nám Slovensko zväčšovalo? Nie, len stav našich ciest všetko vzdialuje a predlžuje. Dostať sa z Bratislavy do Martina je teda fuška. Popod Strečno sa prejsť vonkoncom nedá, cez Kremnicu sa do Martina dá dostať len po lesnej ceste po desaťminútovom čakani pred (alebo za) Krahuľami a jazdou „po tankodrome“ okolo Mošoviec. A to ešte vás zdrží spomalenie pri Blatnom, a ak idete po R1 a Pribine aj pri Vlčkovciach. O východe radšej ani nehovorme. V Prešove sa končia všetky dobré (prerušované) cesty a už – aj tam – hrozí „kritický stav“. Tunel pod Dubnou skalou ešte len kopú a diaľnicu od Turian do Ružomberka ešte asi ani nevymysleli.

To naozaj sa zakaždým čaká na „kritický stav“, aby to stálo viac peňazí? Až tak hlboko sme už padli? Naozaj bez percent navyše sa už nič nedá? Alebo sme vskutku takí neschopní, že nevieme desaťročia spojiť Bratislavu s Košicami cez Slovensko? Cez Maďarsko sa to dá pohodlne (za jedenáť či dvanásť eur). Aby človek našim južným susedom závidel pavučinu diaľnic – napokon nielen to. Aj ráznu obranu ich vlastných záujmov pred cudzími.

Žeby náš dobrý národ už nebol dobrý, lebo má vlastné peniaze? (Aj euro je „naša“ mena a vďaka nej sme už v európskom jadre, či sa nám to páči, alebo nepáči.) Žeby všetky tie delenia a rozdelenia, a teda aj ľudské bloky, jedy a pajedy, súviseli s našimi bezodnými vrckami? Je väčší balík peňazí neporovnateľne viac ako naše spoločné celoslovenské, národné záujmy? Tie ako keby už ani neexistovali. Tlačí sa mi do kláves to, čo som už povedal, a možno aj napísal: totiž že aj to rozdeľovanie a „obrodzovanie sa“ v našej Matici súvisí len a len s peniazmi, s majetkami. Aj keď veľkými a šťastí už „minutými“ (pozri otvorená skriňa).

Ale sú v Matici naďalej aj statoční ľudia, a je ich väčšina! Za všetkých spomeniem tých, ktorí ožiarili Slovensko vatrami zvrchovanosti. Napríklad mladých z Veľkých Hostí, ktorí dokážu pod matičnú zástavu zhromaždiť a „pohosťiť“ celú dolinu. Hoci cesta do obce Veľké Hoste je komplikovaná. Vďaka, Jozef Korál a ostatní, ktorým „kritický stav“ nehrozí.

Na zlosť neprajníkom horeli symbolické vatre opäť po celom Slovensku

Deklarácia inšpirovala mnohých vlastencov

Martina HOCKICKOVÁ, Marek HANUSKA, Elena NEBUSOVÁ, Peter VRLÍK

Tak ako o konaní cyrilo-metodských slávností začiatkom júla aj o jubilejných oslavách 25. výročia vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti SR nás v redakcii Slovenských národných novín podrobne a v hojnom počte informovali matiční funkcionári, aktivisti MS v regiónoch, naši stáli dopisovatelia aj spolupracovníci. Pre obmedzené priestorové možnosti, aj z dôvodu, že sme venovali pomerne rozsiahly priestor matičnej Vatre zvrchovanosti v Kremnických Baniach v minulom čísle, tiež aby príspevky nestratili na aktuálnosti, opäť prinášame iba útržkovité, mozaikové pohľady na miesta, kde horeli tieto symbolické vatre.

KOŠICE

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

RIMAVSKÁ SOBOTA

ZVOLENSKÁ SLATINA

■ KOŠICE

Slávnostný akt pripomenutia si 25. výročia vyhlásenia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky sa uskutočnil v prekrásnom rekreačnom údolí Horného Bankova za účasti vzácnych hostí aj pamätníkov. Prítomným sa po obligátnych úvodných privítaniach matičných organizátorov prihovril námestník košického primátora M. Petruško, ktorý popri vyzdvihnutí významu danej historickej udalosti, vyjadril radosť nad pestrým zložením účastníkov, medzi ktorými boli nielen zástupcovia staršej, ale i mladšej generácie. V rovnakom duchu sa nieslo aj vystúpenie predsedu SZPB J. Dianišku a ďalších rečníkov.

V programe popri speváckej skupine Matičiarok a súbore Čorogov z Košickej Novej účinkovala aj mužská spevácka skupina pri FS Studenka z Plechotic. Na zapálenie vatre pozval potom prítomných riaditeľ D MS v Košiciach Michal Matečka.

■ ZVOLENSKÁ SLATINA

Slávnosť na počesť Deklarácie o zvrchovanosti SR vo Zvolenskej Slatine zorganizovali už osvedčení partneri – MO MS, obec a MO SNS. Na jubilejnú vatru sa patrične

materiálne pripravili, postavili ju zo suchého dreva, takže jej plamene po zapálení starostkou obce Ing. M. Klimentovou siahali nie menej ako do päťmetrovej výšky. Po jej prihovore a spoločnom zazpívaní hymny MS prítomných zabávala hudobná skupina Krpci z Prievidze. Slávnosť sa končila až v neskorých večerných hodinách, pretože v príjemnom letnom počasi sa nikomu nechcelo odísť.

■ RIMAVSKÁ SOBOTA

Matičiarci v Rimavskej Sobote sa pri takýchto príležitostiach už tradične stretávajú vo dvore támojšieho Domu MS. Na stretnutie a posedenie pri vatre prišlo 18. júla vyše sedemdesiat občanov, medzi ktorými riaditeľka I. Šulková privítala primátora mesta JUDr. Jozefa Šimka a ako hostí daocenta PhDr. I. Mrvu, CSc., riaditeľa Historického ústavu MS, a predsedu OZ Naša Sobota R. Zagyiho. Príhovor o ceste k samostatnej SR predniesla predsedníčka MO MS E. Nebusová. I. Mrva zaujal pútavou prednáškou o J. M Hurbanovi a jeho dvojstoročnici, ktorej je venovaný tento matičný rok. Posedenie pokračovalo pri gulášovi a hudobnej produkcii družnou besedou v príjemnom prostredí za pek-

ného počasia. Že bolo o čom diskutovať, hovorí aj čas do večera, keď sa prítomní rozchádzali so sľubom, že takéto stretnutia sú podnetné aj potrebné na utužovanie matičného kolektívu a myšlienok Slovanstva.

■ LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

Matičiarci spoločne s obyvateľmi Liptovského Mikuláša oslavili jubileum deklarácie 14. júla vatrou v Hájci-Nicovô, kde je aj pamätník padlým v druhej svetovej vojne. Podujatie s bohatým kultúrnym programom moderoval predseda KR MS Žilinského kraja M. Stromko, ktorý ho otvoril básňou Jána Kostru Moja rodná. Potom sa slova ujal R. Urbanovič, štátny tajomník MV SR, viceprimátor mesta, ktorý v prihovore spomenul genézu vzniku Deklarácie a jej prínos pre novodobé dejiny nášho národa. Vystúpeniami naň nadviazali primátor mesta J. Blcháč a ďalší referujúci. Zhromaždeným sa prihovoral aj bývalý minister školstva J. Micolaj. Kultúrny program bol v réžii MO MS a matičiarci doň zaangažovali spevokol Senior a FS Poludnica zo Závažnej Poruby. Tohtoročná vatra bola najmohutnejšia za uplynulých dvadsaťpäť rokov.

Zostavil Emil SEMANCO

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V dvadsiatom šiestom čísle SNN sme v našom kvíze tak trochu upozorňovali na oslavu Deklarácie o zvrchovanosti SR, keď sme sa vás s istým predstihom pýtali, kde sa 17. júla vlastenci zvyknú schádzať, aby si na centrálnom matičnom fóre pripomenuli tento významný medzník v novodobých slovenských dejinách. Správna odpoveď mala znieť: Vatra zvrchovanosti sa rozohrala v Kremnických Baniach pri Kostole sv. Jána Krstiteľa. Vyžrebovali sme týchto výhercov: Otto Kohulák; Ploštín, Milan Svorenčík, Ružomberok; Jana Jankolová, Trenčín. Dnes budeme s pietou spomínať na významného predstaviteľa nášho folklóru prof. Štefana Nosáfa. **Napište nám názov súboru, s ktorým, preslávil slovenské ľudové umenie tanca a spevu po celom svete.** Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie (nájdete ju hned v tiráži) našej administrátorke Lubici Rišanovej do 21. augusta t.r.

(se)

AKO NA TO?

Množiaci sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednávania a predplatnom SNN.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrtročné predplatné: 6,50 €
objednávajú telefonicky:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

5. augusta

– tristopäťdesiatpäť rokov od zemetrasenia a búrky vo Vysokých Tatrách (1662); rozvodnili sa všetky potoky, stovky ľudí sa utopili, zosunuli sa bralá a vytvorili nové plesá

– v stanici Sekule pred zastávkou v Kútoch sa pred sedemdesiatimi rokmi vykoľajil Balkánsky expres z Belehradu do Prahy; zahynulo dvanásť cestujúcich, vyše sto bolo zranených (1947)

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel matičiar, zakladateľ Demokratickej strany Ivan Pietor (1903 – 1977), otec známeho režiséra Miloša

6. augusta

– stopäťnásť rokov od narodenia skladateľa a profesora klavírnej hudby Michala Vileca (1902 – 1979)

– Martin Jančuška, organizátor tvorivej činnosti na Slovensku po druhej svetovej vojne, autor bábkových hier, redaktor umeleckých periodík, sa narodil pred sto piatimi rokmi (1912 – 1979)

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil Emil Skákala (1922 – 1990), majster Slovenska v tancoch na ľade a športových dvojiciach, organizátor nášho krasokorčuľarstva v čase jeho svetových úspechov, riaditeľ podniku Záhradníctvo a rekreačné služby Bratislavy, keď parky a záhony mesta rozkvitli, zakladateľ výstavy Flóra Bratislava

7. augusta

– dvestošesťdesiatpäť rokov od najprísnejšieho kroku Márie Terézie za jej panovania: nariadila aktérov súbojov a ich sekundantov popraviť a telá pochovať na mieste súboja (1752)

– otvorenie prvej budovy Slovenského národného múzea v Martine podľa projektu M. M. Harminca v roku 1907, dnes Turčianske múzeum A. Kmeťa; 110. výročie

– pred sedemdesiatimi rokmi zomrel jeden z najväčších umeleckých droťárov Jozef Holánik-Bakel z Dlhého Poľa (1863 – 1942)

– päťdesiate piate výročie založenia Ústredia slovenských katolíckych intelektuálov v Ríme (1962)

8. augusta

– deväťdesiat rokov od narodenia vynikajúceho fotoreportéra a organizátora výstavnej fotografie na Slovensku Miroslava Vojteka (1927 – 1996)

– pred osemdesiatimi rokmi zomrel ev. kňaz básnik, spisovateľ, predseda SNS, zjednotiteľ národného hnutia Martin Rázus (1888 – 1937)

9. augusta

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil MUDr. Vavro Šrobár (1967 – 1950), zastávajúci postoj jednotnej ČSR, prvý minister prahskej vlády pre správu Slovenska, pripravovateľ SNP podľa predstáv E. Beneša

10. augusta

– v Čachticiach na schôdzke spolku Tatrin prijali v roku 1847 stredoslovenčinu za spisovný jazyk Slovákov; táto udalosť spreto sto sedemdesiatich rokov sa dá považovať za definitívne zavedenie novej spisovnej slovenčiny

– v Košiciach vznikla v roku 1992 dnes už celoštátna organizácia pre ochranu práv živočíchov Sloboda zvierat; 25. výročie

11. augusta

– storočnica Vasila Bilaka, komunistického ideológa dogmatizmu (1917 – 2014)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr.